

Hendrikson & Ko

Ahja Vallavalitsus

AHJA VALLA ÜLDPLANEERINGU
PROTSESSI
JA
PLANEERINGU
KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE
HINDAMISE ARUANNE

OÜ Hendrikson & Ko
Raekoja pl 8
51004 TARTU
Tel 740 9800 faks 740 9801
hendrikson@hendrikson.ee
www.hendrikson.ee

Ahja Vallavalitsus
Illimari 6 Ahja alevik
63710 PÕLVAMAA
Tel 799 3970
ahja@ahja.ee
www.ahja.ee

Hendrikson & Ko

Sisukord

SISSEJUHATUS	5
1 ÜLEVAADE ÜLDPLANEERINGUST JA KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISEST HINDAMISEST	7
1.1 ÜLDPLANEERINGU EESMÄRK JA SISU	7
1.2 ÜLDPLANEERINGU KESKKONNAMÕJU STRATEEGILINE HINDAMINE.....	7
1.3 ÜLDPLANEERINGU JA KSH OSAPOOLED.....	8
1.4 ÜLDPLANEERINGU ALUS	9
1.4.1 Üldplaneeringu õiguslik taust.....	9
1.4.2 Seos asjakohaste planeerimis- ja arengudokumentidega.....	10
1.4.3 Üldplaneeringu vastavus keskkonnakaitse eemärkidele ja keskkonna-alastele õigusaktidele	16
2 ÜLDPLANEERINGU AMETLIK PROTSESS (ÜP JA KSH)	17
2.1 PLANEERINGULAHENDUSE KUJUNEMINE.....	17
2.2 KSH PROTSESS JA MÕJU PROGNOOSIMISE MEETODID	18
2.3 ÄVALIKKUSE KAASAMINE.....	19
2.4 RASKUSTE ILMNEMINE KSH ARUANDE KOOSTAMISEL.....	20
3 MÕJUTATAVA KESKKONNA ÜLEVAADE.....	21
3.1 ASUKOHT JA FUNKTSIONAALSED SEOSSED.....	21
3.2 LOODUSKESKKOND	21
3.3 AJALOO LIS-KULTUURILINE KESKKOND	24
3.4 SOTSIAALNE KESKKOND	25
3.5 MAJANDUSKESKKOND JA TEHNILINE INFRASTRUKTUUR	26
4. VALLA STRATEEGILISED ARENGUSTSENAARIUMID.....	29
4.1 ÜLDISED ARENGUSTSENAARIUMID.....	29
4.2 ALTERNATIIVSED ARENGUSTSENAARIUMID	30
4.3 ALTERNATIIVSETE ARENGUSTSENAARIUMITE VALIKU PÕHJUSED	32
4.4 ALTERNATIIVSETE ARENGUSTSENAARIUMITE MÕJU LOODUS- JA SOTSIAALMAJANDUSLIKULE KESKKONNALE	32
4.5 PARIMA ALTERNATIIVSE ARENGUSTSENAARIUMI VALIKU PÕHJENDUS	35
5. KAVANDATAVAD TEGEVUSED JA NENDEGA KAASNEVAD KESKKONNAMÕJUD	37
5.1 ELAMUMAADE KAVANDAMINE JA SELLE MÕJU	37
5.2 PUHKE- JA VIRGESTUSMAADE KAVANDAMINE JA SELLE MÕJU	39
5.3 ÄRI- JA TOOTMISMAADE KAVANDAMINE JA SELLE MÕJU	41
5.4 TEEDE JA TEHNILISE INFRASTRUKTUURI KAVANDAMINE JA SELLE MÕJU	42
5.5 SOTSIAALSE INFRASTRUKTUURI ARENDAMINE JA SELLE MÕJU	43
6. ÜLDPLANEERINGUGA KAASNEVAD KESKKONNAMÕJUD TEEMADE LÕIKES	45
6.1 KAITSEALUSED OBJEKTID	45
6.2 HALJASTUS, ROHEVÕRK JA VÄÄRTUSLIKUD MAASTIKUD	45
6.3 MAAVARAD	46
6.4 VÄLISÕHK	47
6.5 VEEMAJANDUS.....	47
6.6 JÄÄTME MAJANDUS JA JÄÄTME TEKKE VÕIMALUSED.....	48
6.7 INIMESE TERVIS, VARA JA HEAOLU	49
7. MÕJUDE OMAVAHELISED SEOSSED JA KUMULATIIVSUS.....	51
8. LEEVENDUSMEETMED JA SEIRE	53
9. KOKKUVÕTE.....	55
LISAD	57
LISA 1. KSH ALGATAMISE OTSUS	59
LISA 2. KSH PROGRAMM.....	60

LISA 3. KSH PROGRAMMI AVALIKU ARUTELU PROTOKOLL JA OSALEJATE NIMEKIRI.....	66
LISA 4. KSH PROGRAMMI HEAKSIIT KESKKONNAAMETILT	69
LISA 5. KSH ARUANDE AVALIKUST VÄLJAPANEKUST TEAVITAMINE.....	71
LISA 6. KSH ARUANDE AVALIKUSE JOOKSUL LAEKUNUD SEISUKOHAD	79
LISA 7. ÜLDPLANEERINGU JA KSH ARUANDE AVALIKU ARUTELU OSALEJATE NIMEKIRI.....	84
LISA 8. ÜLDPLANEERINGU JA KSH ARUANDE AVALIKU ARUTELU PROTOKOLL.....	85
LISA 9. KSH ARUANDE AVALIKU VÄLJAPANEKU JOOKSUL ESITATUD ETTEPANEKUTE KOONDTABEL.....	87

Sissejuhatus

Kohaliku omavalitsuse üldplaneering on oluline arengudokument, mis võimaldab vallal paika panna arengu eelistused ja määrab ära valla territooriumil oleva maa kasutuse tulevikus.

Ahja valla üldplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine algatati Ahja vallavolikogu poolt 29.novembril 2006.aastal otsusega nr 17 „Ahja valla üldplaneeringu ja planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine”. Üldplaneeringu koostamise konsulteerimiseks sõlmis Ahja Vallavalitsus lepingu OÜ Hendrikson&Ko'ga.

Vastavalt *Planeerimisseadusele* koostatakse üldplaneering kogu valla või linna territooriumi või selle osa kohta. Üldplaneeringu eesmärgiks on valla ruumilise arengu põhimõtete kujundamine. Ahja valla üldplaneeringuga määratakse maa- ja veealade üldised kasutamise- ja ehitamistingimused, detailplaneeringu koostamise kohustusega alad ja juhud ning tiheasustusalad. Samuti määratakse ehitamistingimused hajaasustamisalal ning väärtuslike maastike kaitse- ja kasutamistingimused.

Üldplaneeringu kasutamise lihtsustamiseks on planeering jaotatud kaheks erinevaks köiteks. Planeeringu käesolev köide „Ahja valla üldplaneeringu protsessi ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne” annab ülevaate üldplaneeringu koostamise protsessist, olemasolevast olukorrast ning üldplaneeringu elluviimisega kaasnevate mõjude hindamisest. Üldplaneeringu koostamise protsessi ja KSH aruande ühendamine võimaldab järk-järguliselt jälgida planeeringulahenduseni jõudmise etappe ning sisaldab jooksvalt igas etapis keskkonnamõju hindamist.

Üldplaneeringu lahendus ning erineva juhtfunktsiooniga maade kasutamise- ja arendamistingimused on toodud köites „Ahja valla üldplaneering. Seletuskiri”.

1 Ülevaade üldplaneeringust ja keskkonnamõju strateegilisest hindamisest

1.1 Üldplaneeringu eesmärk ja sisu

Ahja valla haldusterritooriumile koostatava **üldplaneeringu eesmärk** on kujundada läbi avaliku ja kaasava planeerimisprotsessi valla ruumilised arengusuunad, täpsustada maa- ja veealade kasutamistingimused ning määrata tiheasustusala ja detailplaneeringu koostamise kohustusega alad. Üldplaneeringu oluliseks eesmärgiks on tagada omavalitsuses jätkusuutlik ja tasakaalustatud ruumiline areng, mis võtab arvesse kõrgemalseisvaid strateegilisi eesmärke ja arengupõhimõtteid ning hindab kavandatava ruumilise arenguga kaasnevaid võimalikke mõjusid loodusele, sotsiaal-majanduslikule ja ajaloolis-kultuurilisele keskkonnale.

Ahja valla üldplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) algatati Ahja vallavolikogu poolt 29. novembril 2006.a otsusega nr 17 „Ahja valla üldplaneeringu ja planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“. 2008. aasta sügisel kaasati üldplaneeringu koostamise protsessi planeerimis- ja keskkonnakorraldusfirma OÜ Hendrikson & Ko.

Üldplaneeringu sisulise lahenduse (planeerimisettepaneku) peamisteks teemadeks kujunesid eelkõige elamumaade kavandamine ja minimaalse ehitusõigust omava krundi suuruse määramine, puhke- ja virgestusmaade ning kergliiklusteede arendamine, äri- ja tootmiskaude kavandamine ja arendamise tingimused, teede arendamine ning tehnilise ja sotsiaalse infrastruktuuri arendamine. Nimetatud valdkondade arendamise mõjusid on käesolevas köites käsitletud eraldiseisvate peatükkidena.

1.2 Üldplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine

Üldplaneering on strateegiline planeerimisdokument, millele on vastavalt *Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse* § 31 ja § 33 lg 1-le kohustus korraldada keskkonnamõju strateegiline hindamine. **KSH eesmärk** on arvestada keskkonnakaalutlusi strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ning kehtestamisel, et tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ning edendada säästvat arengut.

Keskkonnamõjude strateegilise hindamise nõue lähtub Euroopa Liidu direktiivist 2001/42/EC (*Directive on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment*), et kindlustada teatud plaanide ja programmide elluviimisel keskkonnakaitse ja keskkonnaga arvestamine ning propageerida säästlikku arengut. Ruumilise planeerimise juures mõistetakse selliste keskkondadena üksteisega tihedalt seotud ja koos toimivat majandus-, sotsiaal-, kultuuri- ja looduskeskkonda, kus ühe valdkonna arengul on mõju teistele valdkondadele. Ruumilise planeerimise sellisest kompleksisusest tulenevalt ei ole siin, erinevalt projekti või sektorarengukava keskkonnamõjude hindamisest, võimalik hinnata planeerimisotsustega kaasnevaid konkreetsid keskkonnamõjusid, vaid võimalikke keskkonnamõjusid: planeeringu koostamise ajal on väga raske ette näha antud keskkondades tulevikus toimuvaid konkreetseid üksteist mõjutavaid protsesse, vaid pigem tõenäolisi ja võimalikke protsesse, mistõttu hinnatakse ka võimalikke tagajärgesid/tulemusi ning mõjusid.

KSH käigus selgitatakse välja üldplaneeringuga **kavandatud tegevuste** eeldatav (võimalik) **oluline keskkonnamõju**. Keskkonnamõju peetakse oluliseks, kui see võib eeldatavalt ületada tegevuskoha keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara.

Strateegilise planeerimise interdistsiplinaarsusest tulenevalt toimub võimalike keskkonnamõjude hindamine planeerimisprotsessi tihedalt integreeritud osana, kus pidevalt ja jooksvalt kaalutakse/hinnatakse planeeritavate tegevuste mõju erinevatele valdkondadele, seda üldiste maakasutusstrateegiatega väljatöötamisest kuni konkreetsete planeeringuga kavandatavate tegevusteni. Käesoleva planeeringu puhul on seepärast lähtutud põhimõttest, et keskkonnamõjude strateegiline hindamine peab olema üldplaneeringu koostamisega protsessiga paralleelne ja võimalikult integreeritud. Sellisel kaalutlusel on siinkohal ühildatud üldplaneeringu protsessi dokumentatsioon ning KSH aruanne.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise meetodika

Üldplaneeringu meetodilise lähenemisena on käsitletud avalikku planeerimisprotsessi. Üldplaneeringu ja KSH läbiviimiseks kasutati etapiviisiliselt erinevaid avaliku kaasamise meetodeid (avalikud töökoosolekud ja juhtrühma seminarid) ning analüüsimeetodeid vastavalt sellele, kuidas planeeringuga kavandatavad tegevused muutusid spetsiifiliseimateks.

Planeeringu üldise strateegiliste arengusuundade ja maakasutuspehõimõtete väljaselgitamiseks kasutati kõrgemalseisvate arengudokumentide analüüsi, võttes aluseks olemasoleva olukorra ja seadusandlikud piirangud. Spetsiifilisemalt kasutati kavandatavate alade omavaheliseks ja teiste maakasutusfunktsioonide võrdluseks kaardianalüüsi (sobivate, välistavate ja tingimuslike kriteeriumide omavaheline analüüs) ja vajadusel ekspertarvamust. Konkreetsete kokkulepeteni jõudmiseks ning kaalutlusotsuste tegemiseks toimusid juhtgrupi koosolekud.

1.3 Üldplaneeringu ja KSH osapooled

Planeeringu ja KSH protsessi osapooled tulenevad *planeerimiseseaduse* ja *keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusega* sätestatud osapooltest ning planeerimise hea tava jälgivast avalikust kaasamisest.

- Planeeringu koostamise algataja ja kehtestaja on Ahja vallavolikogu, planeeringu koostamise korraldajaks on Ahja vallavalitsus
- Planeeringu koostaja ja KSH ekspert on OÜ Hendrikson&Ko
- Planeeringu kooskõlastajaks ja KSH järelvalvajaks on Keskkonnaameti Põlva-Võru-Valga regioon
- Planeeringu kooskõlastajateks on naaberomavalitsused ning maavanema määratud võimalikud lisakooskõlastajad
- Sotsiaalministeerium (Tervisekaitsetalitus) ja Kultuuriministeerium (Muinsuskaitseamet) kui KSH protsessist huvitatud osapooled, tulenevalt planeeringu olemusest
- Valitsusvälised organisatsioonid
- Piirkonna elanikud, maaomanikud ja ettevõtjad ning laiem avalikkus
- Planeeringu järelvalvaja Põlva maavanem

Planeerimisprotsessi juhtimiseks määrati Ahja valla üldplaneeringu juhiks vallavanem Mart Vardja, koordinaatoriks maanõunik Mariann Ehaste ning moodustati planeeringu juhtrühm.

Ahja Vallavalitsuse poolt moodustatud juhtrühma koosseisus osalesid planeerimisprotsessis:

1. Mart Vardja – vallavanem
2. Olev Lilleorg – vallavolikogu esimees
3. Kuuno Rebane – vallavolikogu liige
4. Mariann Ehaste - maanõunik

Hendrikson&Ko poolt osales planeerimis- ja KSH protsessis:

1. Pille Metspalu - üldplaneeringute osakonna juhataja
2. Marika Pärn – planeeringuspetsialist, projektijuht
3. Triin Vall - keskkonnamõju hindaja
4. Kätlin Veber - kartograaf

Planeerimislahenduse kujunemises aktiivselt kaasatud osapooli käsitleb põhjalikumalt peatükk 3.2. Avalikkuse kaasamine.

1.4 Üldplaneeringu alus

1.4.1 Üldplaneeringu õiguslik taust

Eesti Vabariigis on omavalitsuse territooriumi üldplaneeringu teostamise kohustus sätestatud **Planeerimisseadusega**. Üldplaneeringu seadusejärgseteks põhilisteks eesmärkideks on:

- 1) valla või linna ruumilise arengu põhimõtete kujundamine;
- 2) kavandatava ruumilise arenguga kaasneda võivate majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude ning looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamine ning selle alusel säästva ja tasakaalustatud ruumilise arengu tingimuste seadmine;
- 3) maa- ja veealadele üldiste kasutamise- ja ehitustingimuste määramine;
- 4) detailplaneeringu koostamise kohustusega alade ja juhtude määramine väljaspool linnu ja aleveid;
- 5) maareformi seaduse tähenduses tiheasustusega alade määramine;
- 6) miljööväärtuslike hoonestusalade, väärtuslike põllumaade, parkide, haljasalade, maastike, maastiku üksikelementide ja looduskoosluste määramine ning nende kaitse- ja kasutamistingimuste seadmine;
- 7) roheline võrgustiku toimimist tagavate tingimuste seadmine;
- 8) teede ja tänavate, raudteede, sadamate ja lennuväljade asukoha ning liikluskorralduse üldiste põhimõtete määramine;
- 9) vajaduse korral eraõigusliku isiku maal asuva tee avalikult kasutatavaks teeks määramine teeseaduses sätestatud korras;
- 10) põhiliste tehnovõrkude trasside ja tehnorajatiste ning olemasolevate maaparandussüsteemide toimimist tagavate meetmete määramine;
- 11) puhke- ja virgestusalade määramine;
- 12) ranna ja kalda piiranguvööndi ning ehituskeeluvööndi täpsustamine looduskaitseaduses sätestatud korras;
- 13) vajaduse korral ettepanekute tegemine kaitse alla võetud maa-alade ja üksikobjektide kaitsereežiimi täpsustamiseks, muutmiseks või lõpetamiseks;
- 14) vajaduse korral ettepanekute tegemine maa-alade ja üksikobjektide kaitse alla võtmiseks;
- 15) üldiste riigikaitsealuste vajaduste arvestamine ja vajaduse korral riigikaitsealuse otstarbega maa-alade määramine ning maakonnaplaneeringus määratud riigikaitsealuse otstarbega maa-alade piiride täpsustamine;
- 16) ettepanekute tegemine linnakeskkonna kuritegevusriskide ennetamiseks planeerimise kaudu;

17) muude seadustest ja teistest õigusaktidest tulenevate maakasutus- ja ehitustingimuste kajastamine planeeringus.

Planeerimisseaduse kõrval tuleb üldplaneeringu koostamisel lähtuda ka teistest seadusandlikest aktidest, sh **Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanjuhtimissüsteemi seadusest**, mis sätestab, et keskkonnamõju strateegilist hindamist korraldatakse strateegilise planeerimisdokumendi koostamise käigus enne strateegilise planeerimisdokumendi kehtestamist haldusaktiga. KeHKJS seadus sätestab KSH protsessi läbiviimisel nõutavad etappide sisu KSH programmi ja aruande sisu osas, avaliku kaasamise (väljapanekute ja arutelude) ning teavitamise viisid.

Olulise osa moodustavad planeeringus loodus- ja keskkonnakaitselised õigusaktid, mida käsitletakse peatükis 1.4.3 *Üldplaneeringu vastavus keskkonnakaitselise eemärkidele ja keskkonna-alastele õigusaktidele*.

1.4.2 Seos asjakohaste planeerimis- ja arengudokumentidega

Planeeringu koostamisel arvestatakse erineva taseme kõrgemates arengu- ja planeerimisdokumentides toodud arengusuundade ja -eesmärkidega, et tagada planeerimise järjepidevus planeerimise erinevatel tasemetel ning erinevate tasemetel huvide esindatus valla üldplaneeringus. Ahja valla üldplaneeringu seisukohast on olulisemateks kõrgemalseisvateks dokumentideks Euroopa Liidu arengut suunav baasdokument Euroopa Ruumilise Arengu Perspektiiv (*European Spatial Development Perspective – ESDP*), Eesti ja Põlva maakonna arengut suunavad dokumendid: Üleriigiline planeering Eesti 2010, Põlva maakonnaplaneering ja Põlva maakonna teemaplaneeringud „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” ja koostamisel olev „Sotsiaalne infrastruktuur” ning Põlva maakonna ja Ahja valla arengukavad. Järgnevalt on kokkuvõtlikult välja toodud nende dokumentide olulisimad arengusuund- ja eesmärgid, mis seostuvad Ahja valla ruumilise planeerimisega.

Euroopa Ruumilise Arengu Perspektiivi (ESDP) kohaselt on ruumilise planeerimise üldeesmärgiks Euroopa Liidu territooriumi tasakaalustatud ja jätkusuutlik areng, mille saavutamise üheks võimaluseks on tähelepanu pööramine polütsentrilise asustusstruktuuri arendamisele ning uue kvaliteedi loomises linnade ja maaliste alade vahel, mille abinõudeks on:

- Linnade ja maapiirkondade vaheline partnerlus;
- Mahajäävate maapiirkondade maakasutusstrateegiate väljatöötamine koostöös lähedalasuvate linnadega;
- Maapiirkondades asuvate väikeste ja keskmise suurusega linnade teeninduse miinimumtaseme säilitamine;
- Olemasoleva arengupotentsiaali toetamine nendes piirkondades
(ESDP 1998)

- ESDP eesmärkidest ja abinõudest lähtub, et Ahja kui maavalla arengu planeerimisel on oluline arvestada valla funktsionaalsete seoste suundade ja iseloomuga ning olemasoleva arengupotentsiaaliga (vald on Tartu ja Põlva linna tagamaaks; vallal on kultuurilis-ajaloolised ja looduslikud eelised turismi- ja puhkemajanduse arendamiseks), teha valla arengu planeerimisel koostööd ning võtta arvesse piirkondlikke arengusuundumusi.

Üleriigiline planeering Eesti 2010 (2001) seab üldisteks eesmärkideks:

- Inimese põhivajaduste rahuldamise ruumiline tagamine;

- Eesti asustussüsteemi- ja maastikstruktuuri väärtuste säilitamine ja edasiarendamine;
- Asustuse ruumiline tasakaalustamine;
- Eesti hea ruumiline sidumine Euroopaga;
- Looduskeskkonna hea seisundi säilitamine ja parandamine.

Nimetatud sihtide saavutamiseks on ruumilist arengut vaja suunata nelja peamise komponendi kaudu: asustus, transpordiühendused, energeetika ja roheline võrgustik.

Asustuse arengul lähtutakse suures osas maakonnakeskuste tugevdamisest ja üksteist toetavate keskuste võrgustikku ja koostööd rõhutavast strateegiast. Keskusi täiendavad läbi kaug- ja kodustootamise ning heatasemelise transpordi elujõulised maapiirkonnad. Asustuses välditakse uue hajaasustuse tekkimist. Riigi asustussüsteemi mõjutab ka üleriigilise innovatsioonisüsteemi väljaarendamine, mis muuhulgas hõlmab haridust ja koolitust ja ettevõtluse tugisüsteeme.

- Ahja valla arengueeldus siinkohal on arenemine elujõulise maapiirkonnana, mis pakub häid elamis-, puhkamis- ja töötamisvõimalusi maakonnakeskuse Põlva ja Tartu linna tagamaal. Valla arengut soosib rahulik, turvaline ja looduslähedane elukeskkond ning paiknemine Tartu-Räpina maantee ääres. Innovatsioonisüsteemi kuuluvate asutuste võrk moodustab intellektuaalse infrastruktuuri.

Transpordi arendamine lähtub Eesti „aeg-ruumilisest kokkusurumisest“, mis eeldab reisiliikluse kiirendamist põhilistel liikumissuundadel (eriti säästlikuma ühistranspordi eelisarendamist), rahvusvaheliste teede väljaehitamine ja kogu territooriumi kättesaadavuse parandamine.

- Ahja valla puhul on oluline eelkõige hästikorraldatud ühistranspordi arendamine, et parandada valla äärealade elanike ligipääsu keskusele ja suurematesse linnadesse (Põlva, Tartu).

Energeetika ruumstruktuuri osas on suund võetud ökonoomsema ja ökoloogilisema kütuse kasutamise suunas, efektiivsema energia-soojuse koostootmisele ning ühese välise energiasõltuvuse vältimise suunas.

- Ahja suunaks on keskkonnasõbralikumate ning taastuvate energiaallikate suurem kasutamine.

Rohelise võrgustiku kontseptsioon rõhutab eluslooduse ja maastiku kaitse orgaanilist sulatamist keskkonnakujundusse ning vajadust esile tõsta, väärtustada ja sihipäraselt kasutusele võtta kaitsealuste ning looduslikus või looduslähedases seisundis alade laias mõttes keskkonda kujundavat mõju. Rohelise võrgustiku planeerimisega taotletakse järgmisi eesmärke:

- keskkonna loodusliku iseregulatsiooni säilitamine;
 - väärtuslike looduskoosluste kaitse ja loomade liikumisteede säilitamine;
 - looduslähedase majandamise, elulaadi ja rekreatsiooni võimaldamine ning looduslike alade ruumilise kättesaadavuse tagamine;
 - väärtuslike maastike säilitamine;
 - asustuse ning maakasutuse suunamine.
- Ahja valla eesmärgiks on rohelise võrgustiku struktuuri ja selle komponentide säilitamine ja toimimise/seisundi parandamine, rohevõrgustikuga arvestamine asustuse ja maakasutuse planeerimisel. Selle täpsemad eesmärgid kajastuvad maakonna teemaplaneeringus „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“. Olulisena saab esile tõsta, et roheline võrgustik ei sea ainult piiranguid maakasutusele, vaid ka võimaldab teatud laadi tegevust, nagu toodud ülalpool: looduslähedase majandamise, elulaadi ja rekreatsiooni võimaldamine ja kättesaadavuse tagamine.

Põlva maakonna arengukava (2006-2010) üldeesmärk on tingimuste loomine Põlvamaa kui terviku igakülgseks arenguks, tuginedes maakonna arengueeldustele ja eripäradele. Arengukavas väljatöötatud visioon näeb ette, et aastaks 2020 on Põlvamaa parim paik elamiseks, töötamiseks ja puhkamiseks ning seda arendatakse tasakaalustatult ja säästvalt.

Põlvamaal väärtustatakse tervist, loovust, ettevõtlikkust, haritust, turvalisust, unikaalsust ja koostöövalmidust. Maakonna arendamise keskmes on inimene Põlvamaal – luuakse eeldused inimese igakülgseks arendamiseks ja hea elukeskkonna tekkimiseks.

- Ahja valla üldplaneeringu koostamise käigus ja arengusuundade väljatöötamisel on arvestatud maakonna arengukavas seatud strateegiliste eesmärkidega.

Põlva maakonnaplaneering (2002) sätestab strateegilise eesmärgina Põlva maakonna kui terviku jätkusuutliku säästva arengu ja heaolu kasvu, maakonna kui hea elu- ja tööpaiga ning turismipiirkonna teadvustamise Eestis ja väljaspool Eestit.

Maakonnaplaneering kajastab teemavaldkondade lõikes arengueeldusi, visiooni ja selle saavutamiseks vajalikke strateegilisi eesmärke ning samas toob välja kitsaskohad, millele tuleb planeerimisel tähelepanu pöörata.

Maakonnaplaneering määratleb olemasolevad tiheasustusega alad ning detailplaneeringu kohustusega alad, mille piiride täpsustamine toimub valla üldplaneeringu koostamise käigus.

Maakonnaplaneeringuga on määratud Ahja vallas:

- tiheasustusega alaks: Ahja alevik
- detailplaneeringu kohustusega alaks: Ahja alevik ja suvilate maa-ala Ibaste külas

Samuti on maakonnaplaneeringus markeeritud keskmise ja kõrgema mullaviljakusega piirkonnad, põhilised transiidi ja trassidega seotud koridorid ning tähistatud perspektiivsed piirkonnad tööstuse ja turismi arendamiseks. Eelnimetatud piirkondade täpsem kindlaksmääramine ja neile kasutustingimuste väljatöötamine toimub käesoleva valla üldplaneeringu koostamise käigus.

Põlva maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” (2005) eesmärgiks on loodus- ja keskkonnakaitseliselt põhjendatuma ruumistruktuuri tagamine ning eelduste loomine maakonna tasakaalustatud ja jätkusuutlikuks arenguks. Teemaplaneeringu ülesandeks on suunata asustust ja maakasutust lähtudes keskkonnaseisundist ja inimeste põhjendatud vajadustest selliselt, et säiliks looduslik ja maastikuline mitmekesisus.

Teemaplaneering käsitleb kahte laiemat valdkonda: roheline võrgustik, mille eesmärgiks on tagada loodusliku mitmekesisuse ja looduslike protsesside säilimine ning väärtuslikud maastikud, mis on määratud kultuurmaastiku väärtustamiseks ja maastike mitmekesisuse säilitamiseks. Teemaplaneering toob välja juba üsnagi konkreetseid maa-alade kasutamispõhimõtteid ja –tingimused.

Rohelise võrgustiku määratlemise eesmärgiks on tagada ökosüsteemide ja liikide säilimine, looduslike, poollooduslike jt väärtuslike ökosüsteemide kaitsmine ning looduskasutuse juures säästlikkuse printsiibi järgimine.

- Ahja vallas on teemaplaneeringuga määratletud rohevõrgustikku kuuluvateks aladeks:
 - Ahja-Võnnu tuumala
 - Lootvina tuumala
 - Lahojärve tuumala
 - Arniku tuumala
 - Kadaja-Lääniste tuumala
 - Valgesoo tuumala

Maakonna teemaplaneeringuga on määratletud ka potentsiaalsed roheline võrgustiku koridorid, kus on vajalik luua sobivad tingimused nende toimimiseks. Teemaplaneering soovib valla üldplaneeringuga määrata teemaplaneeringu järgsed potentsiaalsed koridorid metsamajandusmaa juhtfunktsiooni kandma või kaitsehaljastusmaa ja metsamajandusmaa kõrvalfunktsiooni. Soovitatav on rajada metsaribasid ja -tukkasid koridoride funktsioneerimiseks. Ahja vallas on vajalik koridor kavandada Ahja-Võnnu ja Kadaja-Lääniste tuumalade vahele.

Rohelise võrgustiku alal kavandatavate planeeringute, kavade jms. puhul on põhitingimuseks, et roheline võrgustik jääks toimima. Teemaplaneering sätestab nõuded roheline võrgustiku toimimise tagamiseks.

Nõuded roheline võrgustiku toimimise säilitamiseks:

- Võrgustiku funktsioneerimiseks on vajalik, et looduslike alade osatähtsus tuumalas ei langeks alla 90%;
- Tuumalade ja koridoride maakasutamise sihtotstarvet ja üldplaneeringu järgset juhtfunktsiooni pole soovitatav muuta;
- Tuumaladel ja koridoridel on metsakategooriaks üldjuhul tulundusmets ja seal võib vastavalt metsamajanduskavadele arendada majandustegevust;
- Tugialadel ehk roheline võrgustikku kuuluvatel looduskaitsealadel (kaitsealad, I ja II kategooria kaitsealuste liikide elupaigad, hoiualad jne) on majandustegevus reguleeritud vabariigi seadustega;
- Tuumaladele ja koridoridele pole soovitatav teatud infrastruktuuride (kiirteed, prügilad, sõjaväepolügoonid, jäätmeoidlad, mäetööstus ja teised kõrge keskkonnamõju objektid) rajamine. Juhul kui nende rajamine on vajalik või vältimatu, tuleb üldplaneeringu käigus hoolikalt valida rajatiste asukohta ning koostada keskkonnamõjude hindamine;
- Kõrge keskkonnamõju objektide planeerimisel tuleb ette näha meetmeid nende negatiivse keskkonnamõju leevendamiseks ning kompenseerimiseks;
- Roheline võrgustiku koridoridel tuleb kaaluda majandamist kaitsemetsana;
- Roheline võrgustiku alade maa sihtotstarvet muutvate tegevuste või kavandatavate joonehitiste (teed, kõrgepingeliinid jne), samuti vooluveekogude sängide õgendamise plaanid tuleb kooskõlastada omavalitsuse, maavalitsuse ja keskkonnateenistusega;
- Uute ehitusalade planeerimisel tuleb silmas pidada, et ei häiritaks roheline võrgustiku toimimist. Asustuse kavandamisel ei tohi purustada roheline võrgustiku koridore ega tuumala terviklikkust;
- Säilitada bioloogiline mitmekesisus ja metsatüüpide esindatus.

Samuti sätestab teemaplaneering soovitud roheline võrgustiku tugevdamiseks, mida planeerimisel peab arvestama.

Väärtuslikke maastikke määratleti *kultuurilis-ajaloolisest, rekreatiivsest, esteetilisest, identiteedi ja looduslikust aspektist*, ehk eelkõige kultuurimaastiku vaatevinklist.

Teemaplaneering jagab väärtuslikud maastikud klassideks:

I tähtsusklass – maakondliku, võimaliku riikliku tähtsusega väärtuslik maastik

II tähtsusklass – maakondliku tähtsusega väärtuslik maastik

III tähtsusklass – kohaliku tähtsusega väärtuslik maastik

- Ahja vallas on teemaplaneeringuga määratletud:
 - **Kiidjärve-Kärša – I klassi väärtuslik maastik**

Maakonnaplaneeringuga on määratletud ka **kaunid teelõigud ja ilusate vaadetega kohad**.

- Ahja vallas on määratletud kaunid teelõigud:
 - **Ahja-Kärša**

Ilusate vaadetega kohti maakonna teemaplaneeringu järgi Ahja valla territooriumile ei jää.

Järgnevad asustust ja maakasutust suunavad kasutustingimused määravad väärtuslike maastike säilitamiseks ja väärtuste suurendamiseks vajalikud üldised meetmed ning on üldiseks aluseks majandus- ja arendustegevuse korraldamisel käesolevas töös eristatud aladel. Täpsemad kasutustingimused määratakse rakenduslike arengudokumentide ja -kavadega.

Säilitada tuleb väärtuslike maastike arhitektuuriline ja maastikuline miljöö

- Uute hoonete rajamisel või vanade ümberehitamisel tuleb jälgida, et uuendused ei rikuks maastiku üldilmet ning ühtiksid piirkonnale iseloomuliku ehitusstiiliga. Oluline on traditsiooniliste mahtude ja õuede struktuuri järgimine;
- Väärtuslikel maastikel ehitamise peamiseks põhimõtteks peab olema ajaloolise asustusstruktuuri hoidmine, võimalusel taastamine ning ajalooliste ehitusjoonte, maastikulise paigutuse, külatüüpide ja hoonete omavahelise paigutusmustriga vastavuse tagamine ajaloolisele üldilmele. Miljööliselt väärtused tuleb säilitada oma õiges keskkonnas, s.t. mitte näha ette väärtuslike talude, üksikute hoonete või rajatiste ümberpaigutamist muuseumisse;
- Endiste taluõuede, talukohtade ja varemete likvideerimine ei ole lubatud (sh. taluaset tähistava või talukohta piirava kõrghaljastuse likvideerimine);
- Soovitatav on ehitustöödel kasutada loodussõbralikke materjale (puit, looduslik kivi, savi jms) ja ökotehnoloogilisi lahendusi heitvete puhastamisel;
- Hoida traditsioonilist maakasutust ja maastikke, kus tavapärasest paremini on säilinud asustusstruktuur, teedevõrk ja arhitektuur;
- Väärtuslikul maastikul algatatud detailplaneeringute lähteülesannetes tuleb nõuda planeeringus arhitektuurinõuete seadmist;
- Säilitada teeäärsed puuderead, alleed, hekid ning tagada nende hooldatus. Hooldustöid võib teha vaid maastikuarhitekti poolt koostatud hooldusplaanide alusel ja vastava spetsialisti järelevalve all.

Uute rajatiste ja joonehitiste projekteerimisel tuleb tagada olemasolevate väärtuste säilimine ning maastikuarhitektuuriline sobivus väärtusliku maastiku taustaga

- Võimalike konfliktalade (uute hoonestusalade, maakasutuse muutmise kavade jne) arendamise suunamiseks tuleb koostada vastavad detailplaneeringud;
- Üldplaneeringu, detailplaneeringu ning maastikuhoolduskavadega tuleb kõige väärtuslikematel maastikel kehtestada ehituskeeluvööndid;
- Tuulegeneraatorite, mobiilsidemastide, vesiehitiste ja teiste maastikul domineerima jäävate objektide ehitamine on üldjuhul keelatud. Erandkorras ehitamise kavandamisel väärtuslikele maastikele tuleb igal konkreetsel juhul lähtuda maastikuekspertide analüüsist ning koostada tuleb detailplaneering.

Põllumajandusmaad tuleb säilitada avatuna ning soovitatavalt kasutusel olevatena

- Säilitada põllumajandusmaastike avatus;
- Koostöös maaomanike, taluliitude ja külaliikumise organisatsioonidega ning omavalitsustega tuleb leida võimalusi väärtuslike põllumajandusmaade kasutuses hoidmiseks. Põllumaade kasutuses hoidmine ning võsastumise vältimine on hoolduslepingute objektiks;
- Hoida korras maaparandussüsteemid.

Likvideerida maastike üldilmet kahjustavad peremeheta varemed jms heakorrastamata objektid

- Erilist tähelepanu tuleb pöörata väärtuslikele maastikele jäävate asulate heakorra suurendamisele;

- Leida lahendusi endiste suurmajandite tootmishoonete (karjalaudad töökojad jms) heakorrastamiseks või vajadusel lammutamiseks ning nende ümbruse heakorrastamiseks;
- Suurt tähelepanu tuleb pöörata prügimajanduse korrastamisele nii väärtuslikele maastikele jäävates asulates, kui ka nende lähiümbruses. Metsa alla ja kraavidesse loobitud olmeprügi tuleb sealt koristada.

Soovitavad **asustuse laienemise suunad** peavad lähtuma järgmistest põhimõtetest:

1. Omavalitsuse üld- või detailplaneeringute alusel ehitusalade valik peab lähtuma rohelise võrgustiku tugialadest ja koridoridest ning ei tohi neid lõhkuda.
2. Eriti joonobjektide rajamisel tuleb planeeringutes arvestada tekkivate konfliktide likvideerimise või minimeerimisega rohevõrgustiku toimimise tagamiseks läbi keskkonnamõjude hindamise.
3. Kavandatav uusasustus ei tohi läbi lõigata rohelise võrgustiku koridore.
4. Väärtuslikel maastikel uute asustusalade või muude ehitusobjektide rajamisel tuleb tagada avalikkuse juurdepääs kõigile käesolevas töös mainitud objektidele, madalama taseme planeeringutega neid täpsustada ning kokku leppida nende kasutustingimuste osas maaomanikega.
5. Väärtuslike maastike veekogude kaldaaladele ja nende lähedusse ei ole soovitatav planeerida tihehoonestusalasid või ulatuslikke uusi elamumaa juhtfunktsiooniga väikesi krunte.
6. Veekogude ehituskeeluvööndite ja kallaste võimalikult suure ulatuse säilitamine ja täpsustamine omavalitsuste planeeringutega ning kallasadade lahtihoidmine ja kergliiklusteede, matkaradade, vaatekohtade ja ujumiskohtadele kasutuse ja juurdepääsu tagamine.
7. Planeeringulahendused, mis muudavad maa sihtotstarvet või kavandavad joonehitisi väärtuslikel maastikel ja rohevõrgustikuga kattuvatel aladel, tuleb kooskõlastada maavalitsuse ja keskkonnateenistusega.

Põlva maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Sotsiaalne infrastruktuur“ (2009) on koostatud Põlvamaa elanikkonna igapäevaste põhivajaduste rahuldamiseks sotsiaalteenuste kättesaadavuse tagamise näol. Planeeringu eesmärk on sotsiaalselt turvatunnet tagavate teenuste kättesaadavuse ja ruumilise paigutuse parandamine ning parimate lahenduste leidmine väheneva ja vananeva rahvastiku tingimustes. Teemaplaneeringus on kaardistatud erinevate paikkondade ehk kantide sotsiaalse infrastruktuuri kättesaadavus ning sellest lähtuvalt on Ahja vallas sotsiaalse infrastruktuuri kättesaadavus hea – vallas on olemas erineva tasandi haridusasutused, apteek ja perearst, sidejaoskond, pangateenused, kauplus ning kauplusauto. Probleemsed teenused vallas puuduvad. Tulevikus võib seoses rahvastiku vähenemisega halveneda haridusteenuste kättesaadavus (Fr. Tuglase nim Ahja Keskkool ei anna sisuliselt gümnaasiumi mõõtu välja, õpilaste vähenedes on mõistlik jätkata põhikoolina). Lasteaed on renoveeritud ja vastab nõuetele. Investeeringutena nähakse Ahja valla puhul ette laululava taastamist, et tekiks kogukonna jaoks oluline kooskäimiskoht ja võimalus korraldada üritusi ka väljastpoolt valda tulijatele ning jäätmejaama rajamine jäätmekäitluse nõuetekohaseks korraldamiseks.

Ahja valla arengukava (2008) toob välja valla prioriteetsed arendustegevuse eesmärgid:

- Atraktiivne turismikeskkond - kultuuri- ja turismikeskuse loomine ja turismivõrgustiku arendamine mitmekülgsete ja kvaliteetsete turismiteenuste osutamiseks;
- Kohalike teenuste kättesaadavus - valla haridus-, kultuuri-, vaba aja teenused on kohapeal kättesaadavad ja arendavad, sotsiaal- ja tervisteenuste süsteem pakub tuge abivajajatele;

- Hea elu- ja ettevõtluskeskkond - valla infrastruktuurid loovad aluse ettevõtlusele ja elanike headele elutingimustele, majandus ja ettevõtlus on jätkusuutlik ning rahvaarv stabiilne.

Ahja valla üldplaneeringu koostamisel on arengukavas seatud eesmärkidega arvestatud.

1.4.3 Üldplaneeringu vastavus keskkonnakaitse eemärkidele ja keskkonna-alastele õigusaktidele

Üldplaneeringu koostamisel arvestatakse keskkonnakaitseliste suundade ja eesmärkidega, järgides kõrgemalseisvates arengudokumentides toodud loodus- ja keskkonnakaitselisi suundi ja arvestades spetsiifiliste loodus- ja keskkonnakaitse alaste õigusaktidega.

Keskkonnakaitseliste suundadega arvestamine algab kõrgemalseisvate arengudokumentidega arvestamisest. Eelmises peatükis käsitletud kõrgemalseisvad arengu- ja planeerimisdokumendid (nt. Eesti 2010 ja Põlva maakonnaplaneering ning nendest lähtuvad maakonnaplaneeringu teemaplaneeringud) käsitlevad arengut säästva arengu põhimõttest lähtuvalt: tagada sotsiaal-, majandus- ja keskkonnavaldkonna pikaajaline sidus ja kooskõlaline arendamine, mille eesmärgiks on inimestele kõrge elukvaliteedi ning turvalise ja puhta elukeskkonna tagamine täna ja tulevikus. 2005.a. heakskiidetud riikliku säästva arengu strateegias Säästev Eesti 21 on see sõnastatud järgmiste eesmärkidena: Eesti kultuuriruumi elujõulisus, inimese heaolu kasv, sotsiaalselt sidus ühiskond ning ökoloogiline tasakaal. Kuna säästev arengusuund on võetud põhimõtteliseks aluseks kõrgemalseisvate arengu- ja planeerimisdokumentide koostamisel, siis nende dokumentidega arvestamine kannab vastavalt põhimõtteid edasi ka kohalikule valla üldplaneeringu tasemele.

Mainitud kõrgemalseisvate arengu- ja planeerimisdokumentide üheks oluliseks osaks on loodus- ja keskkonnakaitse, mille konkreetsete eesmärkide täitmiseks lähtutakse üldplaneeringus ka konkreetsetest valdkondadest: maakonna teemaplaneeringuga määratud rohevõrgustiku ja väärtuslike maastike säilimise ja toimimise tagamine; liikide kaitse; kaitsealuste parkide ja üksikobjektide kaitse; samuti pinnase, põhjavee, veekogude ja välisõhu kaitse. Kaitse tagamiseks arvestatakse seadustes ja määrustes toodud piirangute ja nõuetega. Olulisemateks seadusteks siinkohal on looduskaitseseadus, veeseadus, metsaseadus, välisõhu kaitse seadus; määrustest arvestatakse kaitsealuste parkide, arboretumite ja puistute kaitse-eeskirjaga, kaitstavate looduse üksikobjektide kaitse-eeskirjaga ning vajadusel teiste õigusaktidega.

2 Üldplaneeringu ametlik protsess (ÜP ja KSH)

2.1 Planeeringulahenduse kujunemine

Üldplaneeringu väljatöötamine ning KSH läbiviimine planeerimisprotsessiga tihedalt integreeritud protsessina põhineb avaliku kaasamise ja osalemise põhimõttel, järgides *Planeerimisseaduses* ja *Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses* sätestatud kaasamise ja teavitamise nõudeid ning arvestades planeerimise hea tavaga. Üldplaneeringu ja KSH protsess on allpool lahti kirjutatud lähtuvalt planeeringulahenduse kujunemise loogikast.

Üldplaneeringu ja KSH algatamine

Ahja vallavolikogu algatas samaaegselt Ahja valla üldplaneeringu ja planeeringu KSH 29.novembril 2006 otsusega nr 17 „Ahja valla üldplaneeringu ja planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“. 2008 aasta sügisel kaasati üldplaneeringu koostamise protsessi planeerimis- ja keskkonnakorraldusfirma OÜ Hendrikson & Ko.

Planeeringu ja KSH algatamisest teavitati vastavalt *Planeerimisseadusele* maavanemat, vastavalt *Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele* Põlvamaa Keskkonnateenistust ning vastav teade ilmus Ametlikes Teadaannetes (12.12.2006.a), ajalehes „Koit“ (14.12.2006.a) ja valla kodulehel.

Planeerimisprotsessi alguses teostati olemasoleva olukorra analüüs, mis kätkeb lähteandmete kogumist ning tugiplaani koostamist, mis oli aluseks planeeringu järgmistele etappidele ning näitab arenguvajadused ja kitsaskohad. Andmete kogumiseks ja analüüsimiseks töötati läbi kõrgemalseisvad arengudokumendid ning valla olemasolevad arengukavad (nt. valla arengukava, ÜVK). Lisaks koguti andmeid erinevatest allikatest (nt. valla üldandmed, Statistikaameti andmed, teatmeteosed jms).

Tugiplaani eesmärgiks on koondada erinevate kaardikihtidena valla ruumiline informatsioon. Tugiplaan on maakasutuse seisukohast valla hetkeolukorra analüüsi aluseks ning põhjaks planeeringulahenduse väljatöötamisel. Tugiplaan koostati Eesti Põhikaardile 1:15000. Sellele koondati erinevatest allikatest erinev ruumiline informatsioon, millest olulisemad on:

- Looduskaitsealane informatsioon - Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS);
- Rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud – Põlva maakonna teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“;
- Katastripiirid ja sihtotstarbed – Eesti Maa-amet;
- Muinsuskaitse objektid – Muinsuskaitseamet.

Lähtetingimusi paluvad kirjad saadeti järgmistele asutustele ja ettevõtjatele:

1. Naabervallad – Vastse-Kuuste ja Võnnu Vallavalitsused;
2. Ametkonnad – Kaitseministeerium, AS Eesti Energia OÜ Jaotusvõrk, Põlvamaa Keskkonnateenistus, Maanteeamet, AS Eesti Gaas, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA), Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus.

Lähtetingimusi paluvatele kirjadele esitasid sisulisi ettepanekuid kirjalikult Kaitseministeerium, AS Eesti Energia OÜ Jaotusvõrk, Põlvamaa Keskkonnateenistus, Maanteeamet, AS Eesti Gaas, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA), Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus.

Kirjades väljatoodud ettepanekute ja tähelepanekutega on arvestatud planeeringulahenduse väljatöötamisel.

Valla ruumiliste arengusuundade ja maakasutuse põhimõtete väljaselgitamine toimus teemarühmadega läbiviidud rühmatööde ja juhtrühma töökoosolekute käigus, kus vastavalt liiguti üldiselt tasemelt (üldised arenduspõhimõtted) täpsemate tingimuste tasemele (maakasutus- ja ehitustingimused).

2.2 KSH protsess ja mõju prognoosimise meetodid

Lähteandmete analüüsi ja üldplaneeringu esialgse eskiislahenduse põhjal selgitati välja KSH's olulised keskkonnanägemised ning teemad, millele tuleb eeldatavalt tähelepanu pöörata ning selle põhjal koostati **KSH programmi eelnõu**. Programmi eelnõu osas küsiti seisukohti Põlvamaa Keskkonnateenistusest ja Muinsuskaitseametilt, kelle laekunud ettepanekutega arvestati KSH programmi koostamisel (vt. Lisa 1. KSH programm).

KSH programmi **avalik väljapanek** toimus 19.jaanuarist kuni 02.veebruarini 2009.a, KSH programmi ja planeeringu eskiisi **avalik arutelu** toimus 06.veebruaril 2009.a. KSH programmi avalikust väljapanekust ja arutelust ning samaaegselt toimuvast planeeringu eskiislahendust tutvustavast arutelust teavitati ajalehes „Koit“ ning Ametlikes Teadaannetes. Kirjalikult teavitati Põlva Maavalitsust, Põlvamaa Keskkonnateenistust (praegune Keskkonnaameti Põlva-Võru-Valga regioon), Muinsuskaitseametit, Riigimetsa Majandamise Keskust ja Eesti Keskkonnaühenduste Koda (esindaja Eesti Roheline Liikumine).

Avalikust arutelust võttis osa kokku seitse inimest. Esindatud olid Ahja vallavalitsuse ja -volikogu liikmed, Keskkonnaameti ja Maavalitsuse esindajad ning kohalikud elanikud. KSH programmi avaliku väljapaneku ja arutelu jooksul programmile sisulisi täiendusettepanekuid ei tehtud.

KSH programmi avaliku arutelu järel saadeti KSH programm **heakskiitmiseks** Keskkonnaameti Põlva-Võru-Valga regioonile. KSH programm kiideti heaks 20.veebruaril 2009.a Keskkonnaameti kirjaga nr PVV 6-8/1569-2. KSH programmi heakskiitmise järel asuti koostama käesolevat üldplaneeringu protsessi ja KSH aruannet.

Üldplaneeringu seletuskirja vormistamise ja KSH aruande valmimise järel suunati üldplaneering koos KSH aruande eelnõuga kooskõlastusringile. Eelnevalt KSH aruande avalikustamist ja arutelu tutvustamist ei toimunud.

Üldplaneeringu ja KSH aruande **avalik väljapanek** toimus 19. veebruarist kuni 19. märtsini 2010 ning avaliku väljapanekujärgne **avalik arutelu** 12. aprillil 2010 Ahja kultuurimajas. Üldplaneeringu ja KSH aruande avalikust väljapanekust ja arutelust teavitati ajalehes „Koit“ ning Ametlikes Teadaannetes. Kirjalikult teavitati Põlva Maavalitsust, Keskkonnaameti Põlva-Võru-Valga regiooni, Keskkonnainspektsiooni, Sotsiaalministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Riigimetsa Majandamise Keskust ja Eesti Keskkonnaühenduste Koda.

Avaliku väljapaneku jooksul esitasid ettepanekud KSH aruande täpsustamiseks ja täiendamiseks Sotsiaalministeerium ja Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioon. Vastavalt esitatud ettepanekutele täiendati ja täpsustati KSH aruannet.

Avaliku arutelu järel esitati täiendatud ja täpsustatud KSH aruanne **heakskiitmiseks** Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioonile.

Mõju prognoosimise meetodid

Ahja valla üldplaneeringu elluviimisega kaasnevate keskkonnamõjude strateegilisel hindamisel lähtuti üldplaneeringu eesmärgist – tagada avaliku protsessi käigus väljatöötatud ruumiliste arengusuundade ja maakasutuspõhimõtete kaudu valla tasakaalustatud ja jätkusuutlik ruumiline areng. Peamiseks mõju hindamise meetodiks oli vastavusanalüüs – hinnati kavandatava maakasutuse elluviimisega kaasnevate mõju üldplaneeringu üldeesmärgile (tasakaalustatud ja jätkusuutlik arengumuster) ning ka kõrgemalseisvatele arengudokumentidele.

Mõju prognoosimisel oli oluliseks lähtekohaks üldplaneeringu kui strateegilise arengudokumendi iseloom, millest tulenevalt on planeeringu elluviimisega kaasnevad mõjud eelkõige kaudsed ja pikaajalised. Üldplaneeringuga kavandatu realiseerub läbi järgnevate tegevuste (detailplaneeringud ning projekteerimine, teemaplaneeringud ja arengukavad).

Arvatavad mõjud on kirjeldatud olulisemate maakasutuse juhtotstarvete ning üldplaneeringus kajastuvate teemade kaupa, mille raames on käsitletud *keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse §40 p4 lg6* nimetatud hindamisteemasid. Nii kajastuvad näiteks mõjud taimedele ja loomadele eelkõige *ptk-s 6.2 Haljastus, rohevõrk ja väärtuslikud maastikud*.

2.3 Avalikkuse kaasamine

Avalikkuse kaasamine üldplaneeringu väljatöötamiseks hõlmas kaasamist planeeringu juhtrühmas, seminarides ja avalikel aruteludel valla ja maakonna tasemel.

Ahja valla üldplaneeringu protsessi juhtimiseks ja läbiviimiseks määrati planeeringu koostamise juht, koordinaator ning juhtrühm.

Planeeringu koostamise juhiks määrati vallavanem Mart Vardja. Planeeringu koostamise juhi ülesandeks on langetada põhimõttelisi otsuseid tööprotsessi korraldamise/läbiviimise kohta, vastutada planeeringu sisuliste lahenduste ettevalmistamise eest ja esindada omavalitsust planeeringu tutvustamisel.

Planeeringu koordinaatoriks määrati valla maanõunik Mariann Ehaste. Üldplaneeringu koordinaatori ülesanneteks on korraldada planeeringu-protsessi ning selle graafikujärgset ja seadusekohast kulgu, koordineerida planeeringus osalejate tööd ja jälgida, et informatsioon kulgeks protsessi osapoolte vahel tõrgeteta ning informeerida juhtrühma ja töörühma saanud ettepanekutest ning vastuvõetud otsustest, jagada igapäevaseid ülesandeid, koguda kokku planeeringu lähtematerjale ja valmistada need ette juhtrühma aruteludeks ning korraldada suhtlemist meedia ja avalikkusega, valmistada ette planeeringu avalikud arutelud.

Planeeringu **juhtrühm** on planeeringu koostamisel koordinaatori vahetu abiliste ring, kelle ülesanne on välja töötada sisulisi lahendusi ja vajadusel langetada otsuseid. Juhtrühma ülesanne on juhtida planeeringu koostamist ning tähtsaim töövorm on regulaarsed koosolekud, millega vajadusel liituvad eksperdid ja arvamusiidrid.

Valla elanike kaasamiseks, üldplaneeringu ja KSH protsessi etappide ja nende tulemuste tutvustamiseks ja arutamiseks korraldati (korraldatakse) üldplaneeringu ja KSH integreeritud protsessi jooksul järgmised **avalikud töökoosolekud ja arutelud**:

- Tööseminar teemal „Ahja valla väärtuste väljaselgitamine ja kaardistamine“ 20.11.2008;
- Üldplaneeringu eskiisi ja KSH programmi avalik arutelu 06.02.2009;

→ Planeeringu ja KSH aruande avalik arutelu 12.04.2010.

Avalike arutelude toimumisest teavitati maakonnalehes „Koit“, Ametlikes Teadaannetes ja valla kodulehel. Aruteludele eelnevalt oli võimalus üldplaneeringu materjalidega (seletuskiri ja maakasutusplaan, väljavõte Ahja aleviku kohta) ja KSH programmi/aruandega tutvuda Ahja Vallavalitsuses, Ahja valla veebilehel ja OÜ Hendrikson&Ko Tartu kontoris (Raekoja plats 8) ja veebilehel.

2.4 Raskuste ilmumine KSH aruande koostamisel

KSH läbiviimisel ja KSH aruande koostamisel raskusi ei ilmnenu. Koostöö konsultandi, Ahja vallavalitsuse ja teiste osapoolte vahel oli sujuv ja planeerimisprotsessis probleeme esile ei kerkinud.

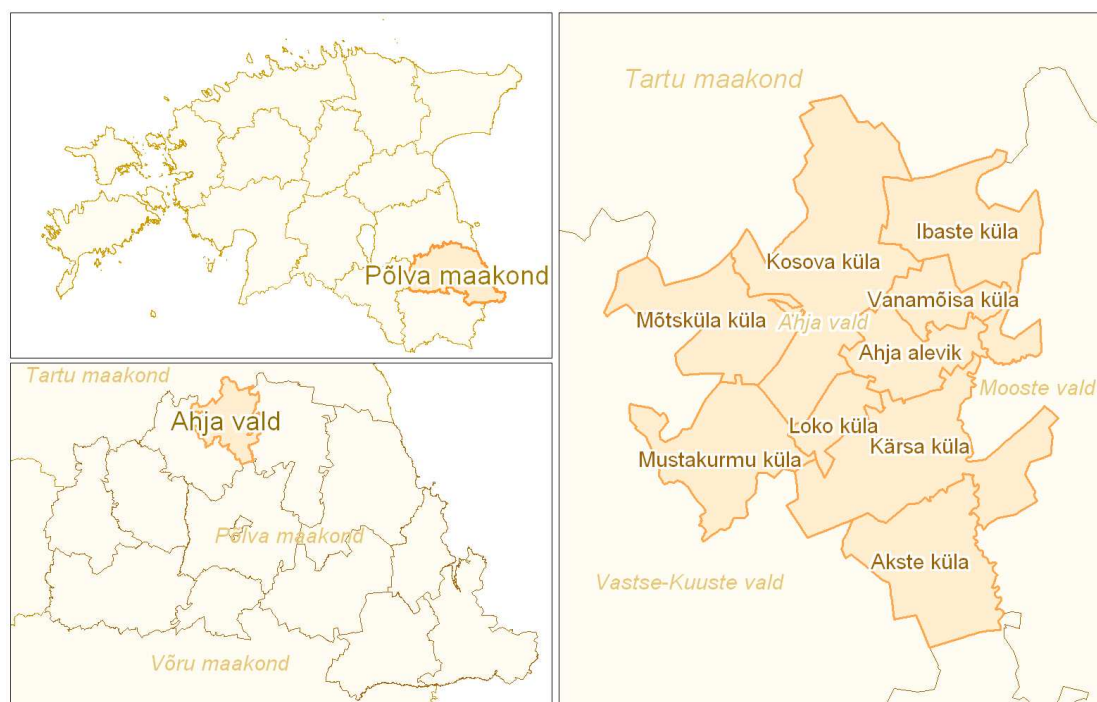
3 Mõjutatava keskkonna ülevaade

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse kohaselt peab KSH aruanne sisaldama mõjutatava keskkonna kirjeldust strateegilise planeerimisdokumendi koostamise ajal. Järgnevalt on esitatud kokkuvõtlik ülevaade Ahja valla loodus- ja sotsiaal-majanduslikust keskkonnast.

3.1 Asukoht ja funktsionaalsed seosed

Ahja vald (72,2 km², 1141 elanikku seisuga 01.01.09) asub Põlvamaa põhjaosas 25 km kaugusel maakonnakeskusest Põlvast ja 35 km kaugusel Tartust. Põhjust piirneb vald Tartu maakonna Võnnu vallaga, läänest Põlva maakonna Vastse-Kuuste, idast Mooste ja lõunast Põlva vallaga. Vald on tihedalt seotud Põlva ja Tartu linnaga teenuste ja töökohtade osas, pakkudes linnade tagamaale puhke- ja elamisvõimalusi.

Valla halduskeskus on Ahja alevik. Kokku on vallas üks alevik ja kaheksa küla (Akste, Kärša, Loko, Mustakurmu, Mõtsküla, Kosova, Vanamõisa ja Ibaste). Valla asustustihedus on 15,8 in/km², olles üks tihedamini asustatud valdasid Põlva maakonnas.

Joonis 1. Ahja valla asukohaskeem (Hendrikson&Ko, 2009)

Asustus on koondunud peamisele valda läbiva Tartu-Räpina tugimaantee ja sellelt hargnevate Põlva ja Vastse-Kuuste poole viivate kõrvalmaanteede äärde.

3.2 Looduskeskkond

Geoloogilised tingimused

Ahja vald asub Kagu-Eesti lainjal morentasandikul. Aluskorrakivimid asuvad Lõuna-Eestis kuni 600 m sügavusel ning on tugevamini moondunud kui Põhja-Eestis. Valla aluspõhja moodustavad Burtnieki ning Aruküla lademete liivakivi, aleuroliit ja domeriit.

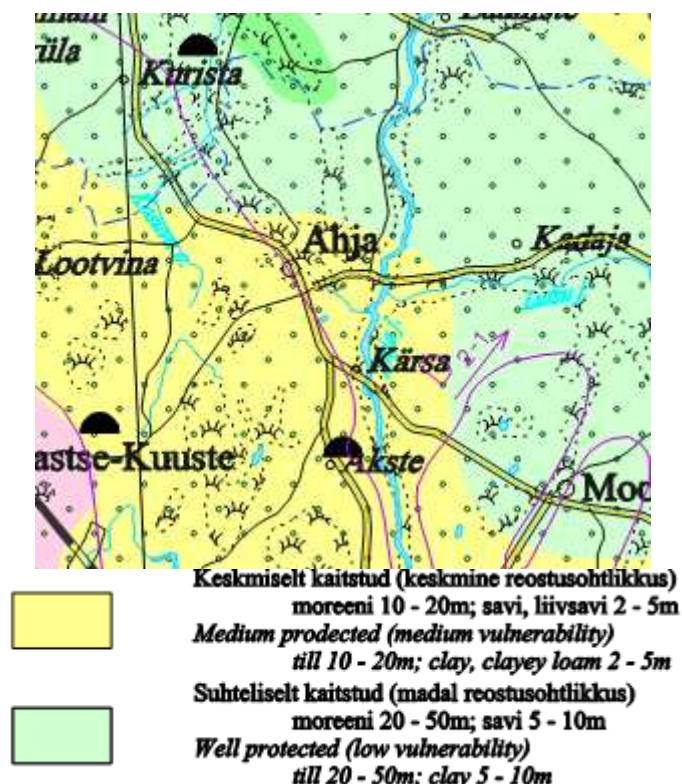
Burtneki lademe setendite vanuseks loetakse umbes 365 kuni 370 miljonit aastat ja selle maksimaalne paksus on 100 m ning Aruküla lademe maksimaalne paksus on 105 m. Aruküla ja Burtneki lademe setendeid iseloomustab põimkihiline tekstuur, kihtide läätseline iseloom ja punasevärvilisus. Aluspõhja reljeefi kõrgusvahed on 50-100 m.

Pinnakate pärineb põhiliselt viimase jäätumise lõpul liustikust väljasulanud ja sulamisvee poolt ümberasetatud moreenist. Karbonaadiavaese moreeni ulatusliku esinemise tõttu on vallas kõige levinumad kahekihilisel lähtekivimil kujunenud näivleetunud ehk kahkjad mullad. Ülemine 30-80 cm paksune kiht on saviliiv ja alumine hoopis tihedam liivsavi.

Hüdrogeoloogilised tingimused

Ahja vallas kasutatakse tarbeveena peamiselt Kesk-Devoni põhjaveekihti, mis levib kogu Lõuna-Eestis. Veekompleks paljandub vaid sügavamates jõeorgudes, mujal katavad seda kvaternaarisetted, mille paksus on vahemikus 5-80 meetrit.

Vastavalt Eesti Geoloogiakeskuse poolt koostatud põhjavee kaitstuse kaardile (Joonis 2)¹ on planeeringualal põhjavesi keskmiselt või suhteliselt hästi kaitstud. Valla põhjaosas on reostusohtlikkus madal, lõuna pool keskmine.

Joonis 2. Põhjavee kaitstus Ahja valla territooriumil (Eesti Geoloogiakeskus, 2001)

Ahja alevikus elab ca 600 elanikku, kellest 350 on liitunud ühisveevärgiga. Ahja veevärk baseerub keskasula puurkaevul, mis on puuritud 1975. aastal. Puurkaevu vesi ei vasta joogiveekvaliteedi nõuetele kõrgema raua ja mangaani sisalduse tõttu. Üheks vee kvaliteedi halvenemise põhjuseks on hargvõrgu olemasolu, mis põhjustab vee seismist ja pikka viibeaega teatud torustiku lõikudes ning veetorstiku halb seisukord (amortiseerumine, vanud, halb ehituskvaliteet). Vastavalt ÜVK arengukavale on plaanitud rajada uus veehaare Ahja aleviku olemasoleva puurkaevu kinnistule eesmärgil tagada joogivee vastavus kehtestatud nõuetele.

¹ „Eesti põhjavee kaitstuse kaart 1:400 000”. Eesti Geoloogiakeskus, 2001

Hajaasustuses asuvates majapidamistes tarbitakse joogivett salv- või puurkaevudest. Üksikmajapidamistes asuvate salv- või puurkaevude joogiveekvaliteedi nõuete osas andmed puuduvad.

Maavarad

Maaameti maardlate kaardirakenduse alusel on Keskkonnaregistri maardlate nimistusse kantud Ahja (Ahja-Lutsu, Vanamõisa) kohaliku tähtsusega turbamaardla ja Kärsa kohaliku tähtsusega savimaardla. Ahja turbamaardla pindala on kokku 1166 ha, mis asub osaliselt Ahja valla territooriumil. Maardla hästilagunenud turba varud on aktiivse ja passiivse reservvaru kategoorias ning vajavad enne kaevandamist täiendavaid geoloogilisi uuringuid. Hästilagunenud turvas on kasutatav kütteturvana. Maardlas leidub kaasnevate maavaradena ka järvelupja ja -muda, kuid mõlemad on prognoosvaru kategoorias. Järvelubi on kasutatav lupjamiseks ja loomadele lisaööda valmistamiseks, järvemuda põlluväetiseks. Kärsa savimaardla pindala on 5,6 ha. Maavarade kaevandamist Ahja vallas üldplaneeringu koostamise ajal ei toimu.

Veekogud

Ahja valda läbivad mitmed jõed, ojad ja peakraavid. Suuremad neist on Ahja jõgi, Lutsu jõgi, Lootvina, Laanevere ja Laanevere-Ahja peakraavid ning Kaarli, Kosuva, Kuriku ja Akste ojad. Ahja jõgi on Valgupera oja suudmest Tartu-Räpina-Värska maantee sillani lõheliste elupaik.

Ahja jõgi saab alguse Erastvere järvest ja suubub Emajõkke. Jõe pikkus on kokku 103,4 km ja valgala 1074,3 km². Ahja jõgi on üks maalilisemaid Eestis – jõe ülemjooksul asub Tilleoru maastikukaitseala ja keskjooksul Ahja jõe ürgoru maastikukaitseala. Valgupera oja suudmest kuni Tartu-Räpina maantee sillani on jõgi kantud lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistusse. Jõest on leitud 34 liiki soontaimi, samblaid ja vetikaid, ühtlasi on Ahja jõgi üks kalarikkamaid jõgesid (leidub ojasilmu, jõeforelli, vikerforelli, harjust, haugi, särge, lutsu, ahvenat jne). Lutsu jõgi on Ahja jõe parempoolne lisajõgi pikkusega 45km ja valgala 226km².

Seisuveekogudest paiknevad Ahja alevikus Ahja tiigid ja Ahja Keskmine järv ning Mustakurmu külas Erne paisjärv.

Rohestruktuurid ja väärtuslikud maastikud

Põlva maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” on Ahja vallas määratletud rohevõrgustikku kuuluvateks aladeks:

- Ahja-Võnnu tuumala
- Lootvina tuumala
- Lahojärve tuumala
- Arniku tuumala
- Kadaja-Lääniste tuumala
- Valgesoo tuumala

I klassi väärtusliku maastikuna on määratletud Kiidjärve-Kärsa väärtuslik maastik ning kaunis teelõik Tartu-Räpina maanteel Ahja-Kärsa lõik.

Kaitstavad loodusobjektid

Ahja vallas asuvad järgmised kaitsealused objektid:

- Ahja mõisa park Ahja alevikus
- üksikobjekt määnd Akste pettai
- allikad Kosova ja Mõtsküla külades
- vääriselupaigad Kosova, Ibaste ja Akste külas ja Ahja alevikus

- Akste kollase kiviriku püsielupaik
- erinevate I, II ja III kaitsekategooria taimeliikide kasvukohad
- III kaitsekategooria loomaliikide elupaigad

Ahja mõisa pargi piirid on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 12. aprilli 2007.a määrusega nr 107 „Põlva maakonna kaitsealuste parkide ja puistute piirid“. Kaitsekorra määrab Vabariigi Valitsuse 3. märtsi 2006.a määrus nr 64 „Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskiri“. Park on avalikuks kasutamiseks ning pargi teid ja radasid võib kasutada päiksetõusust päikselojanguni. Ilma pargi valitseja loata (Keskkonnaameti Põlva-Võru-Valga regioon) on pargis keelatud muuhulgas puude ja põõsaste kujundamine ja raie, ehitise püstitamine, projekteerimistingimuste ja ehitusloa andmine, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine.

Üksikobjektide Mänd Akste pettai (läbimõõt 3,6m ja kõrgus 10,8m) ja kaitsealuste allikate kaitsekorraldus on kehtestatud keskkonnaministri 2. aprilli 2003.a määrusega nr 27 „Kaitstavate looduse üksikobjektide kaitse-eeskiri“. Vääriselupaik on *Metsaseaduse* tähenduses kuni seitsme hektari suuruse pindalaga kaitset vajav ala väljaspool kaitstavat loodusobjekti, kus kitsalt kohastunud, ohustatud, ohualdiste või haruldaste liikide esinemise tõenäosus on suur. Riigimetsas korraldab vääriselupaiga kaitset riigimetsa majandaja. Vääriselupaiga kaitseks sõlmitakse kinnisasja omanikuga notariaalne leping, mille alusel koormatakse kinnisasi isikliku kasutusõigusega riigi kasuks Keskkonnaministeeriumi kaudu tähtajaga 20 aastat. Püsielupaikade ja kaitsealuste taime- ja loomaliikide kaitse on kehtestatud *Looduskaitseadusega*.

Lisaks valla territooriumil paiknevatele kaitsealustele objektidele, asub Ahja valla lõunapiiril kaks kaitseala, mille piir ühtib valla piiriga – Akste looduskaitseala ja Valgesoo maastikukaitseala. Maakasutuse kavandamisel kaitsealadega piirnevates valla osades tuleb arvestada tegevusega kaasneda võivate võimalike negatiivsete mõjude ulatumisega kaitsealadele.

3.3 Ajaloolis-kultuuriline keskkond

Ahja esmamainimise aeg ajalooürikutes on aasta 1360. Tollal küll veel Võnnu kihelkonna alla kuulvana. Eeldatavasti on paik nime saanud samanimeliselt jõelt Ahtinilt, mida kutsuti Pühajõeks. Ahja valla kujunemine ja areng on suuresti olnud seotud **Ahja mõisaga**, mida on esimest korda ajalooürikutes mainitud 1553.aastal. Mõisa esimene asukoht olevat olnud praeguse Vanamõisa kohal (millest on küla ka nime saanud). Mõisa üleviimisel praegusesse kohta sai Vanamõisast karjamõis. Ahja mõisa karjamõis oli ka Kosova kandis. Ahja mõis kuulus Võnnu kihelkonda.

Ahja mõisa peahoone koos seal paiknevate järvedesüsteemiga omab olulist arhitektuuriväärtust. Hoonel on poolkelpkatus, kolme risaliidiga (*hoone fassaadist täiskõrguses eenduv osa*) liigendatud pikk peahoone fassaad, dekoratiivsed aknaraamistused ja paviljonilaadne peasissepääs. Üldiselt iseloomustab 18.sajandi mõisaansambleid stiilne asendiplaan: mõisa peahoone ja kõrvalhoonete vahele jääv ringtee, sissesõit, veekogu poolt dikteeritud pargikavatis, omaette hoonerühmana loomapidamis- ja tööstushooned. Ahja mõis eristub esindusliku peahoone tõttu. Praeguseks on Ahja mõisa hooned ja neid ümbritsev park võetud kaitse alla.

Ajalooliselt tuntuim Ahja vallast pärit inimene on kahtlemata kirjanik **Friedebert Tuglas**, kelle autobiograafiline romaan „Väike Illimar“ kajastab autori lapsepõlve ja tolleaegseid olusid antud piirkonnas. F. Tuglas sündis 2.märtsil 1886.a mõisa puusepa pojana. Tema järgi on nimetatud ka Ahja keskkool. 2005.a avas ukseid **Ahja valla Tuglase muuseum**, mille ekspositsioon kajastab peamiselt mõisaaegset elu-olu. Muuseumiga samas majas tegutseb ka **MA Ahja raamatukogu**. Lisaks Fr. Tuglasega seonduvatele kohtadele on

Ahja valla teisteks vaatamisväärsusteks Ahja mõisakompleks ja –park, Kärsa kirik ja Kärsa kõrts, Sulbi veski, Ahja kalmistu ja valla piiril asuv Akste sipelgakoloonia.

Isetegevusega on võimalik tegelda **Ahja kultuurimajas**. Kultuurimaja asub mõisakompleksi viinakeldri hoones. Ringidest tegutsevad naisrahvatantsurühm "Roosi", eakate lauluansambel "Rukkirääk" ja tantsurühm "Höbesõlg". Jaanipäeval ja aastavahetusel korraldatakse vallarahvale tasuta peod. Olulisel kohal kultuurikorralduses on koostöö kultuuriasutuste ja vabatahtlike vahel, samuti turismipotentsiaali parem ärakasutamine.

3.4 Sotsiaalne keskkond

Ahja valla **rahvaarv** 1.01.2009 seisuga oli 1141 inimest. Viimasel aastakümnel on rahvaarv vähenenud. Valla elanikest on 50,8% mehed ja 49,2% naised. Viimaste aastate jooksul on rahvaarv püsinud suhteliselt stabiilsena, kuid siiski jätkuvalt vähenenud (keskmiselt ca 20 inimest aastas). Aastatel 2003-2005 ületas suremus tunduvalt sündimust (suri keskmiselt 20 in/a, sündis 5), viimastel aastatel on need arvud oluliselt paranenud (surnud 17 ja sündinud 12). Igal aastal on olnud ka vallast lahkuvaid ja valda saabuvaid elanikke. Lahkumiste poolest on silmapaistvad 2002. ja 2007. aasta, mil lahkus üle 60 inimese (teistel aastatel 30-40). Tavapärasest rohkem on aastatel 2002 ja 2005 inimesi valda juurde tulnud (ca 50 inimest, teistel aastatel 20-30 inimest). Külade lõikes on aastate jooksul rahvaarv püsinud suhteliselt stabiilne (järk-järgult vähenedes), vaid Kärsa külas on elanike arv ligi 10% võrra kasvanud. Üle poole valla elanikest elab Ahja alevikus.

Hõives on põhiliseks töötamine töötlevas tööstuses, valla suurimaks tööandjaks üldplaneeringu koostamise ajal on AS Wõro Kommerts, mis tegeleb liha- ja vorstitoodete tootmisega. 2008.a müüdi ettevõtte Soome kontsernile Atria. Oluline tööandja on ka vallavalitsus koos hallatavate allasutustega. Registreeritud töötuse tase on vallas kuni 2008. aastani langenud. 2005. aasta seisuga oli registreeritud töötuid 27, 2008. aastal 19. Registreeritud töötus ei peegelda tegelikku olukorda, kuna elanikud ei registreeri end alati töötuteks. Ühtlasi võib seoses viimase aja olukorraga Eesti majanduses olla töötute arv suurenenud.

Haridust saab Ahja vallas omandada lasteaias ja keskkoolis. 2008.a on lasteaias üks, 20 lapsega rühm. Lapsehoiuteenust Ahja vallas ei osutata. Keskkoolis õpib 148 õpilast. Õpilaste arv koolis ja lasteaias väheneb. Lasteaia hoone on värskest renoveeritud ja igati nõuetele vastav. Koolis on klassikomplektid väikesed (10-24 õpilast), mis annab võimaluse intensiivseks individuaalseks tööks. Koolis on video- ja raadiosüsteem ja interneti püsiühendusega arvutiklass, raamatukogu ja lugemissaal ning põhjalik meediaõpetus alates 10.klassist. Avatud on uus spordihoone. Koolis tegutseb palju huviringe: laulukoor, bänd, tantsuring, kunstiring, akrobaatika, jalgpall, korvpall/võrkpall, käsipall, lauatennis, puutööring, rõduteater.

Vallas on toimiv **sotsiaalhoolduse** ja –toetuste süsteem. Sotsiaalhoolekandega tegelevad vallas asevallavanem-sotsiaalnõunik, sotsiaaltöötaja-sotsiaaltoetuste spetsialist ja hooldekodu töötajad. Sotsiaalasutustest on vallas MA Ahja Hooldekodu ja MTÜ Ahja Kristlik Hoolekandekeskus. Vallas osutatakse abivajavatele isikutele sotsiaalnõustamise teenust, eluasemeteenust (vallas on viie korteriga sotsiaalelamu), perekonnas hooldamist isikule, kes perekonda ei kuulu, hooldusteenust hooldekodus (kohtade olemasolul ka isikutele väljastpoolt valda), päevakeskuse teenust (Kristlikus Hoolekandekeskuses tegutseb eakate käsitööring ja lastering) ning hooldusteenust puuetega inimestele. Hetkel puuduvad koduhooldusteenused, mis on Ahja valla arengukavas äratoodud kui arendamist vajav valdkond.

Meditsiiniteenust osutab vallas Ahja perearstikeskus, kus perearst ja pereõde annavad esmatasandi perearstiabi ja tegelevad ka haiguste ennetamisega. Siiani on suur osa tööst kulunud haiguste ravile, järjest enam püütakse tõhustada tööd ka haiguste ennetamisega (eeskätt südame-veresoonkonna haigused ja diabeet). Eraldi perearstist asub vallas ka hambaravikabinet.

3.5 Majanduskeskkond ja tehniline infrastruktuur

Valla **majandus** on valdavalt orienteeritud põllumajanduslikule tootmisele ning puidu- ja metsatööstusele, järgnevad teenindus ja müügitöö ning transportteenuste pakkumine. Suurimateks tööandjateks on AS Wõro Kommerts ja Ahja Vallavalitsus koos hallatavate asutustega. 2008.a alguse seisuga tegutseb vallas kokku 53 äriregistris registreeritud ettevõtet. 1000 elaniku kohta on registreeritud 46,7 ettevõtet, mis Põlvamaa kontekstis on küllaltki kõrge näitaja. Samas ei tegutse kõik valda registreeritud ettevõtted valla territooriumil ja vastupidi.

Kuigi põllumajandustootmine ja maakasutus on viimastel aastatel elavnenud, on Ahja vald siiski tagasihoidliku maakasutusega. Vallas puuduvad taime- ja loomakasvatusega tegelevad ühistud. Põllumajandusega tegelevad ainult talud, millest suuremaid on umbes 10. Andmed palgalise tööjõu kasutamise kohta taludes puuduvad. Peamiselt tegeletakse teravilja, sööda- ja õlikultuuride, kartuli, juurvilja ning puuvilja- ja marjakasvatusega. Ahja valla üldpindalast moodustab põllumajandusmaa 56,57%, metsamaa 34,47% ja muu maa 8,96%. Põllumajanduslikust maast on suur osa (83,93%) haritavat maad, ülejäänud on looduslik rohumaa. Potentsiaali on nii mahetootmisel, energiakultuuride kasvatamisel kui ka turismiteenuste pakkumisel. Ahja vallal on olemas eeldused ka turismiteenuste laiemaks arendamiseks (piirkonnas on kaunis loodus, ajaloolised hooned, mõis, park, loodusväärtused jne).

Ahja vallas on **riigimaanteid** kokku 47,5 km ning kohalikke ja erateid kokku 94 km. Kohalikest teedest on tänavaid 2,3 km. Valda läbib riikliku tähtsusega Tartu – Rāpina - Vārška maantee. Valla seisukohalt on oluline valla keskust läbiv 7 kilomeetri pikkune teelõik, mille asfaltkatte olukord on väga hea. Ahja valla külasid läbib maakondliku tähtsusega Kārša - Põlva maantee 7 km ulatuses, mis on olulise tähtsusega piirkondliku turismi arengu seisukohalt. Kõnealuse tee haru viib looduskauni Akste järve randa, Akste laanekuklaste kolooniate juurde, Kiidjärve kanuumatkadele ning Taevaskotta. Maantee on kruusakattega ning vajab kapitaalremonti ja katmist tolmuvaba materjaliga. Sellisel juhul paraneks liiklustingimused ning maantee ääres elavate elanike elukvaliteet.

Kagu Teedevalitsuse poolt ehitatakse üldplaneeringu koostamise ajal Ahja alevikku 300m pikkune **kergliiklusteelõik** vallamaja juurest autobussijaama ja sealt apteegini, tagamaks jalakäijate liiklusohutus alevikus.

Ühistranspordi liinid ühendavad Ahjat Tartuga 7, Põlvaga 7 ja Rāpinaga 8 erineva liiniga. Kooliperioodil on käigus ka Ahjalt Vastse-Kuustesse viiv buss. Bussiliikluse praegune tihedus ja sõiduplaanid ei rahulda valla elanike vajadusi; eriti kehvad on liikumisvõimalused inimestel, kes ei ela Ahja alevikus. Lisaks hõredale bussiliiklusele häirib kasutajaid, eelkõige kooliõpilasi, bussiootekodade puudumine Akste ja Kārša külas.

Ahja aleviku 598 elanikust on **ühisveevärgiga** liitunud 351 inimest, so 58%. Ühisveevärgiga on haaratud 8 korterelamut, 26 eramut, Ahja valla sotsiaalmaja ja vallavalitsus, Ahja kool, kultuurimaja, lasteaed, OÜ Ahja Teenus, Illimari pood, OÜ Öliproff, Ahja hooldekodu, Ahja hambaravi, perearstipunkt, Ahja apteek. Ahja asulas on kolm veevarustussüsteemi, mis saavad vee kolmest puurkaevust. Ahja aleviku ühisveevärk baseerub Ahja keskasula puurkaevul, mis saab vee keskdevoni tartu lademe veekompleksist.

Ühisveevärgiga mitteliitunud elanikkond saab vee isiklikest salvkaevudest. Elanikkonna puhta joogiveega varustatuse parandamiseks on käivitunud hajaasustusega piirkondade veeprogramm, milles osaleb ka Ahja vald.

Ühiskanalisatsiooniga on liitunud ca 290 Ahja aleviku elanikku – ca 50% aleviku elanikkonnast. Kanalisatsioonivõrk haarab keskasula ümbruse, kus asuvad korterelamud. Kanalisatsioonivõrk on isevoolne ilma reovee ülepumplateta. Ühiskanalisatsiooniga on liitunud 12 kortermaja, 2 eramut ning mitmed ühiskondlikud ettevõtted (kool, hooldekodu, lasteaed jt). Ülejäänud majapidamistest juhitakse tekkiv reovesi kas kogumiskaevudesse või septikutesse. Kogumiskaevude tühjendamist korraldavad elanikud ise. Alevikus on eraomandisse kuuluv assenisatsiooniauto, mis elanike kogumiskaevudest ja septikutest reovee Ahja puhastisse veab. Kogumiskaevud ei vasta enamasti nõuetele ja lekivad. Mitmetest majapidamisest juhitakse nn hall reovesi otse loodusesse ning nn must reovesi septikusse või kogumiskaevu. Aeg-ajalt tühjendatakse kogumiskaevu loodusesse ilma reovett eelnevalt puhastamata. Viimasel ajal on tekkinud probleem seoses Ahja järve eutrofeerumisega – järv kasvab kinni. Selle üheks põhjuseks on tõenäoliselt ümberkaudsetest elamutest järve või pinnasesse juhitud reovesi.

4. Valla strateegilised arengustsenaariumid

4.1 Üldised arengustsenaariumid

Üldiste arengustsenaariumitena on käsitletud kahte reaalselt ellu viidavat, üksteisest selgelt eristuvat alternatiivi: I-alternatiiv ehk suunatud arengu stsenaarium ning 0-alternatiiv ehk suunamata (planeerimata) arengu stsenaarium.

I-alternatiiv ehk **suunatud arengu alternatiivne stsenaarium** lähtub põhimõttest, et valla strateegiliste ruumiliste arengusuundade ja maakasutuse planeerimine toimub läbi avaliku planeerimisprotsessi, arvestab erinevate osapoolte huvidega (eriti avaliku huviga) ning integreerib erinevate eluvaldkondade ning kõrgemalseisvate arengudokumentide arengusuunad ja eesmärgid.

Stsenaariumi, kus jätkub senine areng ning puudub avalik planeerimisprotsess ja selle läbi saavutatud avalik kokkulepe valla ruumiliste arengusuundumuste osas, võib lugeda **O-alternatiiviks ehk suunamata arengu alternatiivseks stsenaariumiks**. Selle stsenaariumi järgi on areng suunamata ning seda ei käsitleta läbimõeldud tervikuna, vaid eraldiseisvate/integreerimata tegevuste, taktikaliste plaanide ja lühiajaliste kavadena. Eestis kehtiva seadusandluse alusel on 0-alternatiiv ebaseaduslik tegevus, kuna *Planeerimisseaduse* alusel on kohalikud omavalitsused kohustatud tagama üldplaneeringu kehtestamise omavalitsuse territooriumil. Siiski on puuduvad seniajani kaasaegsed üldplaneeringud paljudes valdades.

Mõjutatava keskkonna kirjeldus kui strateegilist planeerimisdokumenti ellu ei viida (tõenäoline areng 0-alternatiivi korral)

Ahja valla arenemisel ruumilist arengut üldisel tasemel suunava planeeringu puudumine tähendaks stiihilist arengut, kus valla edasine ruumiline areng toimub ilma erinevaid valdkondi ühendava ning kogu valla maakasutust hõlmava ruumilise visioonita. Tervikvisiooni puudumisel lähtub valla arendamine pigem era- kui avalikust huvist. Iga arengusoo lahendatakse detailplaneeringu või ehitusprojekti käigus eraldi, mis pakub valla territooriumile fragmentaarset, kuid mitte terviklikku lahendust. Üldplaneeringu puudumisel on kohaliku omavalitsuse pädevuses arendustegevuste reguleerimine kehtivate õigusaktidega sätestatud piirangute ja detailplaneeringute kaudu, mis paneb suure vastutuse ametnikele ning loob põhjendamatuid riske ja kulutusi arendajatele (nt detailplaneeringute ja keskkonnamõju hindamise rahastamine). Samuti ei toimu üldisema planeeringu puudumisel alade kooskõlastatud arengut, nn piiriüleste teemade lahendamist ning sünergilist arengut, mis kiiresti arenevas piirkonnas võib kaasa tuua teravaid keskkonnaprobleeme.

Elamuehituse arendamine toimub vastavalt detailplaneeringutele või projekteerimistingimustele, vallas ei ole määratletud elamuehituse põhimõtteid ja tingimusi. Arendamine toimub vastavalt arendaja huvile, mis üldiste kokkulepete ja valla ruumilise arengu analüüsi puudumisel mõjutab nii sotsiaal-majanduslikku, kultuurilis-ajaloolist kui ka looduskeskkonda negatiivselt. Elamuehituse põhimõtete puudumine võib vallas põhjustada keskkonda mittesobivate elamute rajamist ning poolikuid infrastruktuurilahendusi, mis pärsivad kõrgekvaliteedilise ja mitmekülgsete teenustega varustatud elukeskkonna kujunemist.

Mõjutatava keskkonna kirjeldus juhul, kui planeeringulahendus ellu viiakse (tõenäoline areng I-alternatiivi korral)

Üldplaneering kui terviklik ruumiline arengudokument kujundab erinevate arenguaspektide kooskäitluse kaudu planeeritava ala tasakaalustatud arengu. Elluviidava

planeeringulahenduse olemasolu tagab jätkusuutliku arengu valla arendamisel. Planeeringu elluviimine annab aluse valla terviklikuks arenguks ning elukeskkonna kvaliteedi tõstmiseks.

Ruumilise arengu planeerimine tagab, et planeeringus on arvestatud erinevate osapoolte huvidega ning on jõutud üldiselt aktsepteeritud arengusuundade ja –põhimõtteni. Valla erinevate valdkondade arenguvajadusi ja –võimalusi käsitletakse integreeritult ning terviklikult, mis tagab ka kõrgemalseisvate keskkonnakaitseliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste huvide arvestamise Euroopa Liidu, Eesti riigi ja Põlva maakonna tasemel. Avaliku protsessina toimuv planeerimine võimaldab seeläbi kaitsta avalikke huvisid.

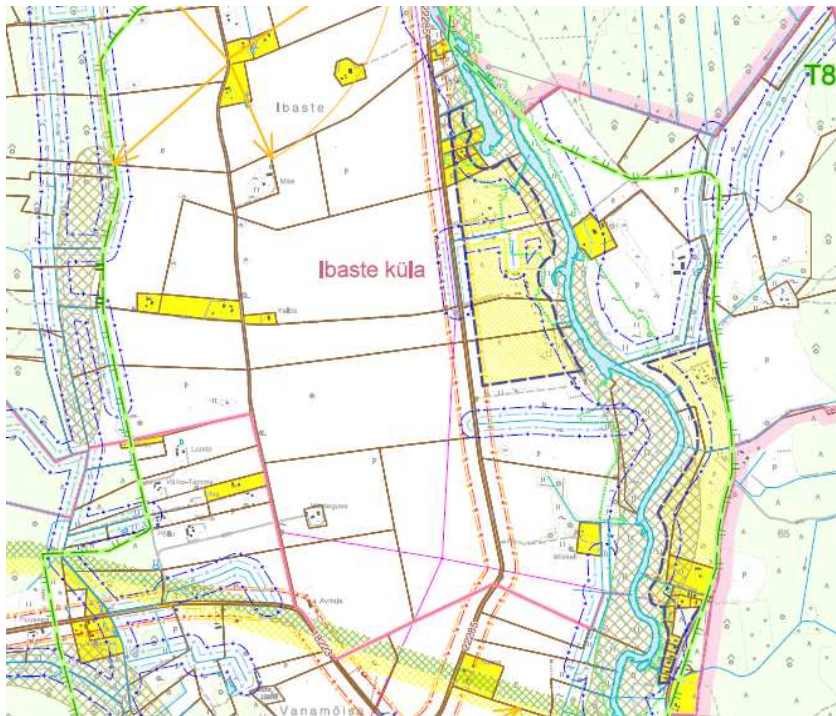
Suunatud arengu korral on tagatud roheline võrgustiku toimimine ja säilimine, sealhulgas tuumalade äärealade – loodusliku või poolloodusliku maakasutusega alad, mis jäävad tuumalast välja – säilimine. Rohevõrgustiku säilimine ja arendamine on oluline, et tagada vallas kvaliteetne ja inimsõbralik elukeskkond. Tootmiskaude arendamisel tagatakse olemasolevate tootmiskaude intensiivsem kasutuselevõtmine ning puhver- ja haljasalade rajamine, säilitatakse kõrghaljastus ja soodustatakse selle rajamist erineva funktsiooniga kaude kontaktvöönditesse. Uute elamute rajamisel ja olemasolevate rekonstrueerimisel on suunatud arengu korral kindlaks määratud tingimused, mis tagab keskkonda sobivate hoonete rajamise. Elamute rajamisel järgitakse traditsiooniliselt välja kujunenud asustustihedust, -struktuuri ning hoonete välisilmet. Suunatud arengu korral kavandatakse ka toimiv infrastruktuur elamu- ja ettevõtlusalade teenindamiseks.

4.2 Alternatiivsed arengustsenaariumid

Alternatiivsete arengustsenaariumitena käsitleti 2 arengustsenaariumi:

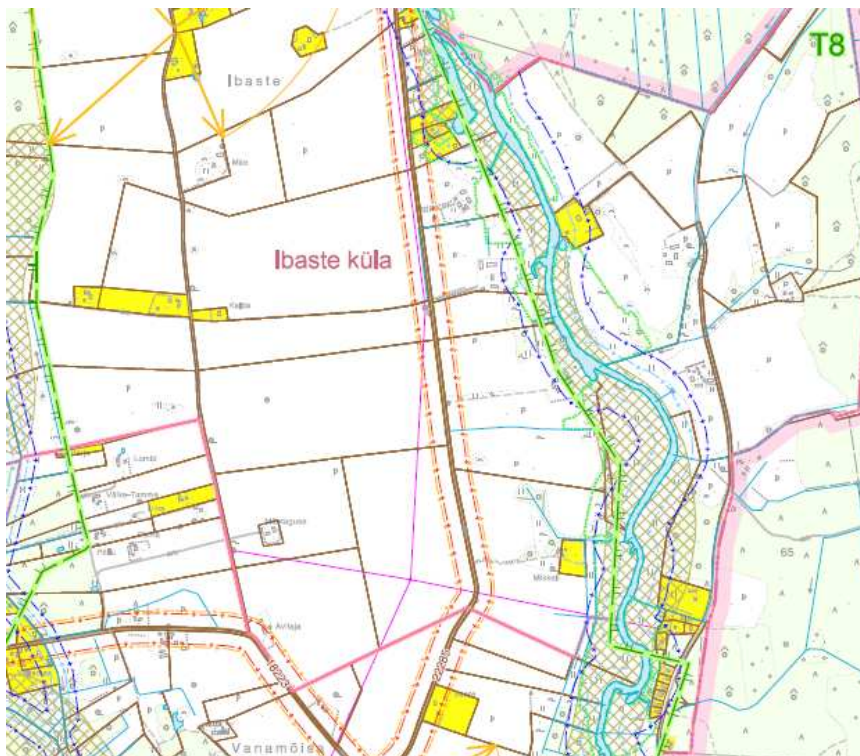
I arengustsenaarium – toimub elamumaade kavandamine Ibaste külas Ahja jõe äärsel aladel kompaktse asustuse põhimõttel ning uute elamukruntide moodustamine.

Elamumaade kavandamine Ahja jõe ääres Ibaste külas toimub kompaktse asustuse põhimõttel. Osaliselt asub elamumaa jõe piiranguvööndis (väikeses ulatuses ehituskeeluvööndis) ning maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga määratud rohevõrgustiku alal. Perspektiivis arendatav elamumaa suurus on ligikaudu 35,6 ha, kavandatavate kruntide suurus on 0,3 ha. Elamualade väljaarendamisel tuleb koostada detailplaneering. Ibaste küla suvilapiirkond on juba maakonnaplaneeringuga määratud detailplaneeringu koostamise kohustusega alaks.

I arengustsenaarium - Ahja jõe äärde kavandatakse täiendavalt elumumaad kompaktses asustuse põhimõttel (väljavõtte maakasutusplaanist 19.02.2010 seisuga). Ahja jõe äärde kavandatud elumumaad tähistatud väljavõttel kollase viirutusega.

II arengustsenaarium – valdavalt säilib looduslik keskkond (hajaasustuses on lubatud üksiku eluasemekoha rajamine vastavalt hajaasustuses üksiku eluasemekoha rajamise põhimõtetele ja tingimustele) ning ei toimu elumumaade kavandamist kompaktses asustuse põhimõttel.

II arengustsenaarium – säilib valdavalt looduslik keskkond, täiendavalt elumumaad kompaktses asustuse põhimõttel Ahja jõe äärde ei kavandata (väljavõtte esialgsest maakasutusplaanist seisuga 15.12.2008)

Säilib valdavalt looduslik keskkond ja maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga määratud rohevõrgustiku koridor. Piirkonda on lubatud üksikute eluasemekohtade rajamine hajaasustuse põhimõttel katastriüksusele, mille suurus on vähemalt 1 ha.

4.3 Alternatiivsete arengustsenaariumite valiku põhjused

Planeerimisseadus seab ruumilise arengu põhimõtete kujundamise üheks olulisemaks üldplaneeringu koostamise ülesandeks. Valla ruumilise arengu põhimõtete ning laiapõhjalise planeeringulahenduse väljatöötamise eesmärgil viidi Ahja valla üldplaneeringu koostamise protsessi erinevates etappides läbi töökoosolekuid ja arutelusid, kuhu kutsuti osalema kohalike elanike. Ruumilise arengu põhimõtete väljatöötamise ja kujundamise etapis esitati ettepanek kavandada kompaktse asustuse põhimõttel elamumaad lisaks Ahja alevikule ka Ibaste külas Ahja jõe äärsetel aladel. Ettepaneku esitaja lähtus asjaolust, et atraktiivses piirkonnas on juba varem moodustatud elamukrunte ja atraktiivsusest tulenevalt on eeldada ka tulevikus huvi elamuarenduse osas. Suunatud arendustegevus lihtsustab edaspidi huvitatud isikute poolt esitatud ettepanekute menetlemist ning otsuste vastuvõtmist. Samuti on jõe paremkaldal juba moodustatud kompaktne elamuala (suvilapiirkond), mille laiendamine on otstarbekam ja mõjud looduskeskkonnale vähem negatiivsed kui uue elamuala moodustamine.

KSH töögrupp asus seisukohale, et alternatiivide kunstlik tekitamine ei ole otstarbekas ning võttis sisulise alternatiivina kaalumise alla protsessi käigus esitatud ettepaneku laiendada elamumaad Ibaste külas Ahja jõe äärsetel aladel.

4.4 Alternatiivsete arengustsenaariumite mõju loodus- ja sotsiaalmajanduslikule keskkonnale

Erinevate arengustsenaariumite vahel valiku tegemisel peab lähtuma seisukohast, et üldplaneering väljendab erinevate huvigruppide vahelist kokkulepet, millist keskkonda Ahja vallas tahetakse, kuidas suunatakse asustust ja maakasutust. Valitud arengustsenaariumi lahendus on aluseks maa- ja veealade kasutamise- ja ehitustingimuste määramisele ning arendustegevus ei tohi kaasa tuua üleliigset negatiivset mõju loodus- ja inimkeskkonnale.

Ahja jõe äärne piirkond Ibaste külas on maastikureljeefi poolest mitmekesine. Alal paiknevate teedelt avanevad kaunid vaated Ahja jõe orule ja vastaskaldale. Piirkonnas asub kompaktse asustuse põhimõttel juba väljaarendatud suvilapiirkond ning mitmed grupiti asuvad majapidamised. Alljärgnevalt on kirjeldatud alternatiivsete arengustsenaariumitega kaasnevaid mõjusid.

I arengustsenaariumi elluviimisega kaasnevad mõjud:

Maastik ja vaated

Elamute rajamine jõe äärde varjab osaliselt teedelt avanevad vaated. Samas on elamumaad jõe äärde kavandatud selliselt, et vastaskaldal säilib avatud maastik ning vaated jõeorule.

Ahja jõgi

Elamumaa kavandatakse osaliselt Ahja jõe piiranguvööndisse (väga väikeses ulatuses ehituskeeluvööndisse (vastavalt Looduskaitseadusele laieneb jõe kaldal metsamaal ehituskeeluvöönd piiranguvööndini). Kalda piiranguvööndis on keelatud reoveesette laotamine, matmispaiga rajamine, jäätmete töötlemiseks või ladustamiseks määratud ehitise rajamine, maavara kaevandamine ja mootorsõidukiga sõitmine väljaspool selleks määratud teid ja radu. Elamuehitus kalda piiranguvööndis keelatud ei ole, küll aga ei tohi kalda piiranguvööndis lageraielangi pindala olla suurem kui kaks hektarit. Elamumaa sihtotstarbega maa võib ehituskeeluvööndis paikneda kuid uute hoonete ja rajatiste ehitamine ehituskeeluvööndisse on keelatud.

Elamualade laiendamine jõe ääres võib kaasa tuua ohu jõe seisundi säilimisele. Elamute rajamine suurendab riski saasteainete (reovesi, kütused, ehitusmaterjalid jms) sattumiseks jõkke. Kavandatavad elamud paiknevad maastikus jõe suhtes oluliselt kõrgemal ning sadevetega võib pinnal tekkiv reostus kergesti mööda nõlva jõkke sattuda. Reoveekäitlusest tingitud ohtude leevendamiseks on vajalik kavandatavad ja ka olemasolevad elamukrundid liita ühisveevarustuse ja -kanalisatsiooniga. Kogumiskaevude lekkekindlus ja tühjendamise sagedus ei pruugi olla piisav, et tagada jõe kaitse saasteainete leviku eest. Reostuse tekkimise vältimisele tuleb tähelepanu pöörata ka ehitustegevuse käigus, mil erinevate materjalide, seadmete jms kasutamisel on suurem oht reostuse tekkeks. Ahja valla territooriumi pinnases on moreeni ja savi kiht suhteliselt paks, mistõttu toimib hästi ka pinnase looduslik puhverdu- ja puhastusvõime. Seetõttu ei kaasne elamumaade kavandamisega Ahja jõe ümbrusesse olulisi negatiivseid mõjusid jõe seisundile.

Rohevõrgustik

Põlva maakonna teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ on Ahja jõgi osaliselt määratud rohevõrgustiku piiresse. Ühtlasi jääb rohekoridori äärealale ka kavandatav elamumaa. Üldplaneeringuga muudetakse rohekoridori piire selliselt, et see ühtiks suures osas metsamaa piiriga ning kavandatavad elamualad jääksid rohevõrgustiku piiridest välja. Kavandatav tegevus vähendab rohevõrgustiku pindala, kuid mitte mahus, mis võiks kahjustada tuumala funktsiooni toimimist.

Valla areng ja rahvastik

Perspektiivse elamumaa kavandamine üldplaneeringus loob võimalused valla elanike arvu tõusuks ning mitmekesistab ka olemasolevate elanike võimalusi elukoha valikuks. Antud piirkond on maastikureljeefi poolest omapärane (kõrguste vahed, avatud vaated jõe ja vastaskaldale), mis suurendab potentsiaalsete arendajate (elanike) huvi antud piirkonna vastu. Uue elanikkonna lisandumise mõju valla arengule on positiivne, kuna suureneb valla tulubaas, teenuste tarbijate arv ning aktiveerub majandustegevus.

Kokkuvõtte

Elamumaade kavandamine Ibaste külla Ahja jõe äärde on **sotsiaalmajanduslikule keskkonnale positiivse mõjuga** ning aitab kaasa valla arengule. Suureneb valla elanikkond, mis on üheks valla arengukavas sätestatud valla arendustegevuse eesmärgiks ning suureneb piirkonna elujõulisus läbi lisanduva elanikkonna.

Looduslikule keskkonnale on **mõju negatiivne**, kuna vähenevad looduslikud alad ning suureneb oht jõe hea seisundi säilimisele. Samas on võimalik ettevaatusabinõude ja leevendavate meetmete rakendamisel negatiivseid mõjusid leevendada (nt suurema maa-ala terviklik planeerimine ühise infrastruktuuri lahenduse väljatöötamise ja väljaarendamise eesmärgil).

II arengustsenaariumi elluviimisega kaasnevad mõjud:

Maastik ja vaated

Üksikelamu rajamine hajaasustuse põhimõttel teedelt avanevaid vaateid oluliselt ei kahjusta. Samas võib hajaasustuse põhimõttel üksikelamute rajamisel asustumuster kujuneda selliselt, üksikute eluasemekohtadega täis tipitud maastikku tajutakse suletuna ning probleemiks võib osutuda ligipääs jõe ja kallasrajale.

Ahja jõgi

Üksikelamu rajamine jõe ääres võib kaasa tuua ohu jõe seisundi säilimisele, kuna suurendab riski saasteainete (reovesi, kütused, ehitusmaterjalid jms) sattumiseks jõkke. Hooned paiknevad maastikus jõe suhtes oluliselt kõrgemal ning sadevetega võib pinnal tekkiv reostus kergesti mööda nõlva jõkke sattuda. Reoveekäitlusest tingitud ohtude leevendamiseks tuleb paigaldada lekkekindlad kogumiskaevud ja neid regulaarselt tühjendada. Tühjendamise sagedus peab olema piisav, et tagada jõe kaitse saasteainete leviku eest. Kuna pinnases on moreeni ja savi kiht suhteliselt paks, mistõttu toimib hästi ka pinnase looduslik puhverdus- ja puhastusvõime, siis ei kaasne üksikelamu rajamisega Ahja jõe ümbrusesse olulisi negatiivseid mõjusid jõe seisundile.

Rohevõrgustik

Põlva maakonna teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ on Ahja jõgi osaliselt määratud rohevõrgustiku piiresse. Üksikelamute rajamisel jääksid elamud rohevõrgustiku tuumala servaalale, mis ei kahjustada tuumala funktsiooni toimimist.

Valla areng ja rahvastik

Valla rahvaarv suureneb Ahja aleviku kavandatud elamumaade väljaarendamise järgselt, kuid vähem kui esimese arengustsenaariumi korral.

Kokkuvõtte

Arengustsenaariumi korral, kus atraktiivses elamuarendamiseks sobivas piirkonnas toimub üksiku eluasemekoha rajamine ning ei toimu elamumaade kavandamist kompaktses asustuses põhimõttel on **sotsiaal-majanduslikule keskkonnale negatiivse mõjuga**. Valla elanikkond suureneb küll Ahja aleviku kavandatud elamumaa väljaarendamise järgselt, kuid atraktiivse jõeäärse piirkonna väljaarendamine eeldab valla elanikkonda suurenemist veelgi.

Looduslikule keskkonnale on **mõju positiivne**. Looduslikud alad valdavalt säilivad, rajatakse üksikud eluasemekohad, mis kahjustab looduslike alasid väiksemas ulatuses. Ka üksiku eluasemekoha rajamisel võib kaasneda oht jõe hea seisundi säilimisele, samas on võimalik ettevaatusabinõude ja leevendavate meetmete rakendamisel negatiivseid mõjusid leevendada.

Alternatiivsete arengustsenaariumite võrdluse kokkuvõte

positiivne

negatiivne

Alternatiivsed arengustsenaariumid	Mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale	Mõju looduskeskkonnale
I arengustsenaarium		

4.5 Parima alternatiivse arengustsenaariumi valiku põhjendus

Eelnevas peatükis on kirjeldatud alternatiivsete arengustsenaariumite mõju looduskeskkonnale ja sotsiaalmajanduslikule keskkonnale. Võttes aluseks alternatiivsete arengustsenaariumite korral üldplaneeringuga kavandatava tegevuse eeldatavat mõju looduskeskkonnale ja sotsiaalmajanduslikule keskkonnale, on kohaliku omavalitsuse kaalutusotsuse alusel valitud arengustsenaarium, mis realiseerumisel on valla sotsiaalmajanduslikule keskkonnale positiivse mõjuga – toimub elamumaade rajamine Ibaste külas Ahja jõe äärsel aladel kompaktse asustuse põhimõttel. Valdavalt negatiivse iibe ja rändesaldo juures on eesmärk aidata igati kaasa valla elanike arvu suurenemisele, arvestada piirkonna maaomanike arendushuvi ja ehitussoovidega, võimalda elamispinna valikut valla erinevates piirkondades erinevate huvigruppide soove ja huve arvestades. Valitus arengustsenaariumi alusel töötati välja maa- ja veealade kasutamise- ja ehitustingimused rakendades leevendavaid meetmeid looduskeskkonnale tekitava võimaliku negatiivse mõju vältimiseks (suurema maa-ala planeerimine, millega lahendatakse ühiselt tehnilise infrastruktuuri lahendused, ühisvee ja –kanalisatsioonivõrkudega varustatud jne).

5. Kavandatavad tegevused ja nendega kaasnevad keskkonnamõjud

Valla üldiste arengusuundumuste väljaselgitamise järel keskenduti konkreetsemalt valla maakasutuse planeerimisele ja maakasutuspõhimõtete väljatöötamisele. Planeeringu koostamise käigus liiguti arenguvariantide ja maakasutuspõhimõtete väljaselgitamisel järk-järgult üldiselt üksikumale. Juhtrühma ja konsultandi koostöös analüüsiti, täiendati ja parandati esmaseid maakasutuspõhimõtteid ja maakasutuskaarti ning formuleeriti lõplikud maakasutuspõhimõtted ning neid toetavad olulisemad maakasutustingimused.

Planeerimisprotsessis kujunesid valla arengu seisukohast olulisteks allpool toodud teemad, mille arendamisel võib kaasneda negatiivne keskkonnamõju või mis põhjustavad hetkel negatiivset keskkonnamõju/probleeme:

- **Elamumaade arendamine**
- **Puhke- ja virgestusmaade ning haljasalade arendamine**
- **Äri- ja tootmiskaade arendamine**
- **Teede ja tehnilise infrastruktuuri arendamine**

Eraldi peatükina käsitletakse **sotsiaalse infrastruktuuri arendamist**, mis kattub mõnevõrra eelpool mainitud teemadega (nt. kergliiklusteede arendamine, puhkealade/kohtade arendamine).

5.1 Elamumaade kavandamine ja selle mõju

Valdavalt negatiivse iibe ja rändesaldo juures on enamus omavalitsuste eesmärgiks säilitada olemasolev elanikkond ning võimalusel suurendada elanike arvu. Ahja valla sotsiaal-majandusliku elujõulisuse seisukohast on seepärast oluline tagada võimalikult kõrgekvaliteediline ja mitmekülgne elukeskkond, mis pakuks erinevate era- ja avalike teenuste kättesaadavust ning samas säiliks vallale omane asustusstruktuur ja elukeskkond.

Ahja valla üldplaneeringuga reserveeritakse elamumaa juhtfunktsiooniga maad Ahja alevikus kompaktse asustusega aladel olemasolevate elamualade laiendusena. Elamumaa all mõeldakse nii pere- ja ridaelamu kui korterelamu maad. Kavandatav korterelamumaa on kaardil eraldi tähistatud (Tartu-Räpina-Värskä maanteest ida poole jääv ala osaliselt olemasoleval tootmisalal). Kompaktse hoonestusega aladel ja hajaasustuses on elamuarenduse põhimõtted ja nõuded erinevad. Ahja valla üldplaneeringus elamualade reserveerimisel on arvestatud olemasoleva asustusstruktuuriga. Üldplaneeringuga on reserveeritud kompaktse hoonestusega alad ning need on kantud üldplaneeringu kaardile. Kompaktse hoonestusega alad on reserveeritud juba olemasoleva asustusega alade lähedusse. Kompaktse hoonestusega elamualade kindlaks määramine aitab vältida olukorda, et kompaktse hoonestuse põhimõttel hakatakse elamuid rajama looduslikult või ajalooliselt väärtuslikesse piirkondadesse, mis rikuks ala omapära ja väärtuse. Kompaktsete hoonestusalade kavandamine olemasoleva aleviku laiendusena aitab kaasa sotsiaalse infrastruktuuri väljaarendamise võimalustele ja tasuvusele. Ahja vallas on vaid üks alevik, mis on kompaktse hoonestusega ala, mujal toimub arendamine valdavalt hajaasustuse põhimõttel (v.a kompaktse hoonestusega elamuala Ibaste külas Ahja jõe ääres). Valla väiksuse tõttu ja arvestades senist maakasutust ei kavandata üldplaneeringuga uue kompaktse hoonestusala tekkimist.

Kompaktse hoonestusega alal on lubatud rajada pere- ja/või ridaelamuid ning korterelamumumale kuni 2-korruselisi rida- ja/või korterelamuid. Erinevat liiki elamute arendamine mitmekesistab elamispinna valikut ning muudab ala atraktiivsemaks. Et tagada elamualade igakülgset läbimõeldud planeeringulahenduse kujunemine, on

väiksemate katastriüksuste puhul otstarbekas koostada mitut katastriüksust hõlmav detailplaneering. Selle abil on võimalik lahendada juurdepääsude ja tehnovõrkude asukohad ning erinevate elamutüüpide paigutus. Ridaelamute rajamisel on soovitatav ridaelamute ehitamine maantee äärde, elamumaa sisesed krundid jääksid pereelamute rajamiseks. Suurema elanike arvuga majade paiknemine tee ääres võimaldab vähendada autoliiklust elamuala sees ja funktsioneerimist müratõkke seinana. Uute elamualade planeerimisel, sh ridaelamute planeerimisel maantee äärde, tuleb tagada tervisele ohutu müratase. Lisaks õigusaktidega kehtestatud müra normtasemetele on soovitatav arvestada Eesti standardiks üle võetud rahvusvahelist standardi EVS-EN15251:2007² lisas E toodud projekteeritavate ehitiste A-korrigeeritud helirõhutasemeid. Ehitamisel tuleb arvestada standardi EVS 842-2003³ nõudeid. Seeläbi tagatakse kvaliteetsema elukeskkonna teke.

Üldplaneeringuga antakse kõikidele olemasolevatele ja kavandatavatele elamumaadele ärimaa või üldkasutatava hoone maa kõrvalfunktsioon kuni 25% ulatuses. Seeläbi soodustatakse piirkonnas väikeettevõtluse, puhkemajanduse ja avaliku teenuse arengut, mis elavdab piirkonna ettevõtluskeskkonda ning mõjub positiivselt majanduslikule keskkonnale. Ühtlasi paranevad kõrvalfunktsiooni arendamisel võimalused töökohtade tekkeks elamualade lähedale ning väheneb elu- ja töökohavaheline pendelränne ning sellega kaasnevad negatiivsed mõjud (liiklusest tingitud õhusaaste ja müra ning vahemaadest tingitud aja ja rahakulud).

Ühelt poolt soodustab ärimaa arendamine elamualadel majandustegevust, teisalt võib kaasa tuua negatiivseid mõjusid, mis halvendavad ümbritseva elukeskkonna kvaliteeti. Selleks, et ärimaa kõrvalfunktsiooni arendamine ei kahjustaks ümbritsevat elukeskkonda, tuleb äritegevust arendada mahus, millega ei kaasne olulist negatiivset keskkonnamõju (müra, liiklusvoogude suurenemine, õhusaaste). Seetõttu on soovituslikud suunad elamumaa kõrvalfunktsioonina ärimaa arendamisel puhkemajanduslik teenindus, iluteenused, toitlustuse või majutuse arendamine. Toitlustus või majutusteenuse pakkumine elamualadel suurendab oluliselt autotranspordi sagedust võrreldes lihtsalt elumajade rajamisega. Eriti suureneb küllastajate hulk turismiperioodil kevadel ja suvel. Küllastajatega kaasnev liiklussagedus ja sellest tingitud müra võib häirida kohalike elanike elukeskkonda.

Selleks et kindlustada ülevaade ärilise või ühiskondliku arendustegevuse ja sellega kaasnevate mõjude üle, on vallavalitsusel õigus nõuda detailplaneeringu koostamist. Detailplaneeringu koostamine on avalik protsess, mille käigus on kõigil, sh naabrid jt kohalikud elanikud, võimalik teha ettepanekuid parema planeeringulahenduse väljatöötamiseks ning avaldada seisukohti. Lisaks tegevuse sobivusele elamualadele, peavad ka äritegevuseks rajatavad hooned sobima oma mahult ja laadilt ümbritsevasse keskkonda.

Mõju looduskeskkonnale. Kuna oluline osa tänapäeval aset leidvast elamuehituse arendamisest toimub seni kasutamata looduslike ja poollooduslike alade arvel, on elamumaade kavandamisel looduskeskkonnale üldiselt negatiivne mõju: taimkate vähenemine, pinnase kahjustamine, veerežiimi muutused, liikluskoormuse suurenemine, jäätmete teke, arendamine rohevõrgustiku ja kõrge loodusväärtusega aladel jne.

Kuna elamumaade arendamisel on reeglina looduslike alade kadu paratamatu, tuleb arendamisel lähtuda looduskeskkonnale võimalikult vähe negatiivset mõju avaldavatest arenguvariantidest, mistõttu on planeeringus jälgitud, et elamualasid ei arendataks kõrge loodusväärtusega aladel. Elamumaad kompaktse asustuse põhimõttel on kavandatud Ahja jõe äärsetele aladele, osaliselt Ahja jõe paremkaldal piiranguvööndisse (väga väikeses ulatuses ehituskeeluvööndisse (vastavalt Looduskaitse seadusele laieneb jõe

² „Sisekeskkonna lähteparameetrid hoonete energiatõhususe projekteerimiseks ja hindamiseks lähtudes siseõhu kvaliteedist, soojuslikust mugavusest, valgustusest ja akustikast“

³ „Ehitise heliisolatsiooni nõuded. Kaitse müra eest“

kaldal metsamaal ehituskeeluvöönd piiranguvööndini), kuid arendustegevuse kavandamisel tuleb arvestada, et vastavalt looduskaitseadusele, on veekogu ehituskeeluvööndis uute hoonete ja rajatiste ehitamine keelatud. Kuna vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele⁴ ei määrata katastriüksusele samaaegselt maatulundusmaa sihtotstarbega koos elamumaa sihtotstarvet. Elamumaa väljaarendamisel ja kruntimisel eraldiseisva maatulundusmaa krundi moodustamine ehituskeeluvööndisse, on ebaotstarbekas ja põhjendamatu. Seetõttu on vald kaalutusotsuse alusel kavandanud osaliselt elamumaad (metsamaal) veekogu ehituskeeluvööndisse. Elamukrundid on kavandatud min 3000 m². Krundi suuruse määramisel on osaliselt toetutud olemasolevate elamukruntise suurusele piirkonnas, mis on valdavalt 1000-1200 m² või ligikaudu 2500-3000 m². 3000 m² suuruste kruntide moodustamisel järgitakse jõeäärset juba väljakujunenud asustumust. Piirkonna atraktiivsuse, vaadete ja maastikuliste väärtuste säilitamiseks on soovitatav elamuala väljaarendamisel säilitada osaliselt väärtuslik metsaala roheline üldilme säilitamiseks elamuala sees ning elamukrundi väljaarendamisel ja hoonete rajamisel vältida lageraiet.

Väärtuslikel maastikel, rohevõrgustiku aladel ning väärtuslikul põllumaal on elamualade arendamine lubatud hajaasustuse põhimõttel – üks eluasemekoht katastriüksusele, mille suurus on vähemalt 1 ha (väärtuslikul maastikul 2 ha) ning eelistada ehitustegevust endistel talukohtadel. Väärtusliku maastiku üldilme säilimiseks tuleb säilitada alale omane asustusstruktuur ning vaated huvitava reljefiga aladele. Vaatekoridorid on üldplaneeringu protsessi käigus väljatöötatud ja kantud maakasutusplaanile. Uute hoonete rajamisel ja nende maastikku paigutamisel tuleb jälgida, et hoonestus ei häiriks vaateid maastikule, maastikuelementidele või hoonetele. Väärtuslikul põllumaal on uute hoonete ehitamine reeglina keelatud. Võib rajada üksiku eluasemekoha, kui see ei tükelda põllumaad ja ei kahanda selle väärtust.

Ahja vallas kavandatud elamualad ei mõjuta negatiivselt roheline võrgustiku toimimist. Rohelise võrgustiku esialgsed piirid on määratud Põlva maakonna teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” ning käesoleva üldplaneeringu koostamise käigus on antud piire täpsustatud. Kuigi suur osa vallast kuulub rohevõrku, ei ole uusi kompaktse hoonestusega elamualasid rohevõrgustiku tuumaladele kavandatud. Rohevõrgustikku on lubatud rajada üksik eluasemekoht vähemalt 1 ha suurusele katastriüksusele. Metsamaadel tuleb säilitada 90% alast metsana. Rohevõrgustikus ei tohi aiaga piiratud õueala olla suurem kui 0,4 ha ja aedade omavaheline kaugus peab olema vähemalt 400m. Seeläbi tagatakse hajaasustusele omane avatud ruum ja ulukite vaba liikumine.

Üldplaneeringu eskiisis seatud nõue – 1 ha minimaalne ehitusõigust omava krundi suurus hajaasustuses ei pruugi tagada hoonete hajusat paiknemist ja hajaasustusele iseloomulikke privaatset elukohta. Olenevalt krundi kujust, võivad kõrvuti kruntidel paiknevad hooned olla üksteisele suhteliselt lähedal. Sellisel juhul ei ole elanikele, kes on ostnud krundi hajaasustuse põhimõttel arendatavale alale, tagatud privaatne elukoht. Kohaliku omavalitsuse kaalutusotsuse alusel määrati siiski hajaasustuses minimaalse ehitusõigust omava krundi suuruseks 1 ha.

5.2 Puhke- ja virgestusmaade kavandamine ja selle mõju

Ahja valla üldplaneeringuga loetakse puhke- ja virgestusmaaks haljas- ja metsalaid, kuhu on ehitatud minimaalselt teenindavaid rajatisi (puhke-, spordi- ja kogunemisrajatisi), et võimaldada välisõhus sportimist ja lõõgastumist, kasutamist turismi- ja väljasõidukohtadena, vabaõhuürituste korraldamist jms. Hoonete ja rajatiste

⁴ Vabariigi Valitsuse 23. oktoobri 2008. a. määrus nr 155 „Katastriüksuse sihtotstarvete liigid ja nende määramise kord“ § 7 lõige 3

suhe krundi kogupinda on väike, põhiliselt kasutuseks on tegevus välisõhus. Samuti täidavad puhkefunktsiooni külaplatsid ja olemasolevad puhkekohad.

Käesoleva planeeringuga kavandatakse täiendavad puhke- ja virgestusmaad Kärša ja Loko külades. Puhkealadena on käsitletavat ka olemasolevad ja kavandatavad puhkekohad, Ahja alevikku kavandatav haljasala- ja parkmetsa maa ning Ahja mõisapark. Aktiivse puhkuse võimaluste laiendamiseks kavandatakse üldplaneeringuga tervisespordirada (jalgrattarada) Ahja alevikus ja selle lähialal. Avalikult kasutatavad supluskohad kavandatakse Ahja ülemise järve ja Akste järve äärde.

Et suurendada kohalike elanike vaba aja veetmise võimalusi ja mitmekesistada puhketingimusi (sh turismiarendamist), on Kärša külla kavandataval puhkealal lubatud arendada ka puhkeotstarbelist äritegevust (toitlustus, puhkeotstarbelised atraktsioonid). Juhul, kui ala väljaarendamisel kavatsetakse rajada teenindus- ja toitlustushooneid, pakkudes võimalusi aktiivseks puhkuseks, tuleb antud ala väljaarendamiseks koostada detailplaneering, millega lahendatakse puhkeala seesmine struktuur ja liigendus. Üldjuhul puhke- ja virgestusmaade arendamiseks detailplaneeringu koostamine vajalik pole - haljastus, heakord, väikevormid, liikumisteed, parkimine jms lahendada soovitavalt (haljastus)projektiga.

Puhke- ja virgestusmaade kavandamine ja arendamine avaldab valla sotsiaal-majanduslikule keskkonnale positiivset mõju, kuna seeläbi paraneb kohalike elanike elukeskkond ning piirkond muutub atraktiivsemaks ka valla küllastajatele. Avalikult kasutatavate puhkealade arendamine muudab valla atraktiivsemaks ning suurendab avalikult kasutatava ruumi osatähtsust. Turismipotentsiaali suurendamine tõstab vallas peatuvate ja siinseid teenuseid kasutavate küllastajate arvu, mis omakorda suurendab valla majanduslikke võimalusi.

Puhkealade arendamise mõju inimeste elukvaliteedile on positiivne, kuna puhkealad muutuvad ruumiliselt ühtlasemalt kättesaadavateks. Suurenevad vaba aja veetmise ja sportimise võimalused, mistõttu mõju elanike tervisele on positiivne.

Puhke- ja virgestusmaade kavandamise ja arendamistingimuste seadmise mõju looduskeskkonnale on positiivne, kuna seeläbi kasutatakse ja arendatakse puhkealaid kindlaks määratud kohtades, mis väheneb nn metsiku turismi osakaal. Avalikes puhkekohtades ja supluskohtades on tagatud heakorranõuded (rajatud välikäimlad ja prügikastid), mis aitab säilitada looduskeskkonna hea seisundi ning puhtuse ja korra. Supluskohtade väljaarendamisel tuleb arvestada suplejate ohutusega ja supluskohtadele kehtestatud määruse nõuetega⁵. Supluskoha asutamisel peab selle omanik või valdaja esitama enne suplushooaja algust Terviseametile kirjaliku taotluse.

Perspektiivsete puhkekohtade kavandamine ja nende väljaarendamine suurendab samuti kohalike elanike vaba aja veetmise võimalusi ja mitmekesistab puhketingimusi. Kärša küla piires on Ahja jõe äärde kavandatud 3 perspektiivset puhkekohta, mis paiknevad üksteisest 400-450 meetri kaugusel. Mitme puhkekoha väljaarendamine on nii sotsiaal-majandusliku kui looduskeskkonna seisukohalt positiivse mõjuga, kuna vähendab nn metsiku turismi osakaalu, hajutab puhkekohtade ja jõe äärsetele alade kasutuskooormust tagades samas küllastajate privaatsuse. Puhkekohtade väljaarendamisega võib kaasneda mõningane negatiivne mõju looduskeskkonnale eelkõige korraldamata prügimajanduse näol. Puhkekohtade korrashoiu ja prügimajanduse korraldamiseks tuleb kohalikul omavalitsusel ja maaomanikul teha koostööd ning sõlmida kokkulepe puhkekohas hooldustööde läbiviimiseks ja heakorra tagamiseks (prügikastide tühjendamine, prahi koristamine, infrastruktuuri korrashoid jne). Leevendavaid meetmete rakendamisel ei kaasne järjestiku asuvate puhkekohtade väljaarendamisel negatiivset mõju looduskeskkonnale.

⁵ Vabariigi valitsuse 3. aprilli 2008. a määrus nr 74 „Nõuded suplusveel ja supelrannale“

Reguleerimata puhkekohtade kasutamisega kaasneb oht keskkonna risustamiseks.

5.3 Äri- ja tootmiskaade kavandamine ja selle mõju

Valla majandusliku keskkonna aktiivsemaks muutmiseks, töökohtade tekitamiseks ning investorite ligimeelitamiseks tuleb üldplaneeringuga kindlaks määrata äri- ja tootmiskaade asukohad ning nende kasutamise ja arendamise tingimused. Käesoleva üldplaneeringuga reserveeritakse ärimaadena kaubandus-, toidlustus-, teenindus- ja majutushoone maad ning kontori- ja büroohoone maad. Tootmiskaade all mõeldakse tootva ja ümbertöötleva tootmisega seotud hoonete, neid teenindavate abihoonete ja rajatiste maad, mille puhul tuleb arvestada tootmisprotsessi võimaliku mõjuga ümbritsevale keskkonnale.

Ärimaa juhtfunktsiooniga maad kavandatakse käesoleva planeeringuga Ahja aleviku kaguosas. Samas säilivad kõik olemasolevad ärimaad. Tootmiskaade juhtfunktsiooniga maad kavandatakse tulenevalt logistilisest asukohast, olemasolevast teedevõrgust ja käesoleva planeeringu koostamise ajal kasutuses olevate tootmisterritooriumite paiknemisest Ahja alevikus ja Kärša külas. Üldjuhul olemasolevad tootmiskaade säilivad, välja arvatud City maa-ala Ahja alevikus, mis kavandatakse käesoleva üldplaneeringuga korterelamumaaks ning Öuna ja Lao maa-ala, mis kavandatakse ärimaaks.

Äri- ja tootmiskaade kavandamise mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale on positiivne, kuna loob võimalused äri- ja tootmistevõimaluste laiendamiseks, uute töökohtade tekkeks ning investeeringute tegemiseks. Tootmiskaade arendamise mitmekesistamiseks antakse kõikidele olemasolevatele ja perspektiivsetele tootmiskaade juhtfunktsiooniga maadele, sh põllumajanduslike tootmishoonete maadele, ärimaa kõrvalfunktsioon. Seeläbi antakse võimalus maade arendamiseks äri- või tootmiskaade või nimetatud funktsioonide kombinatsioonina. Majandustevõimaluste arendamiseks võimaluste loomine elavdab majanduselu nii kohalike ettevõtjate kui ka välisinvestorite jaoks. Ühtlasi tekib juurde uusi töökohti, kus leiab rakendust kohalik tööeline elanikkond või ka töötajad väljastpoolt valda. See aitab tagada kohalike elanike püsijäämist vallas ning suurendada valla elanikkonda juurde tulevate töötajate arvelt.

Äri- ja tootmiskaade juhtfunktsiooni arendamine toimub läbi detailplaneeringu, kuna seeläbi on võimalik saada parem ülevaade arendustevõimalusest, hinnata arendustevõimalusega kaasnevat võimalik negatiivset mõju ning leida meetmed nende leevendamiseks. Detailplaneeringu koostamine on avalik protsess, mille käigus on kõigil asjast huvitatud osapooltel, sh kohalikel elanikel, võimalik kavandatava tegevusega tutvuda ning esitada vastuväiteid ja ettepanekuid parema planeeringulahenduse väljatöötamiseks. Tootmiskaade arendamisel lähtutakse ettevaatuse põhimõttest, st ei lubata arendusi enne, kui nende võimalik mõju keskkonnale ei ole selge. Seeläbi tagatakse kvaliteetse elu- ja looduskeskkonna säilimine. Tootmistevõimalus võib jääda elamualade ligidusse juhul, kui sellega kaasnevad negatiivsed mõjud (õhusaaste, müra, vibratsioon) ei välju krundi piirest. Tootmise arendamine elamualade lähedal soodustab töökohtade teket ja vähendab pendelrännet elu- ja töökoha vahel.

Ärimaa kõrvalfunktsioon antakse ka elamumaade juhtfunktsiooniga maadele 25% ulatuses. Seeläbi mitmekesistatakse elamualade maakasutust ning luuakse võimalused töökohtade tekkeks elamualade lähedal, mis vähendab elu- ja töökohtade vahelist pendelrännet. See mõjub positiivselt nii looduskeskkonnale kui ka inimeste elukeskkonnale. Selleks, et ärimaade arendamine elamumaade kõrvalfunktsioonina ei kahjustaks elukeskkonda võivad korterelamumaal äriruumid asuda korterelamute alumisel korrusel. Väikeelamumaal peab äriliseks otstarbeks ehitatav hoone harmoneeruma ümbritseva keskkonnaga ning hoone maht ei tohi oluliselt ületada väikeelamu mahtu. Ärihoone(ala) täpne asukoht

määratakse detailplaneeringu või omavalitsuse poolt väljastatavate projekteerimistingimustega. Juhul, kui ärimaa arendamisega kõrvalfunktsioonina ei kaasne olulist keskkonnamõju ümbritsevale keskkonnale, ei ole detailplaneeringu koostamine kohustuslik. Detailplaneeringu koostamise vajalikkuse üle otsustab vallavalitsus igal üksikjuhtumi puhul eraldi. Elamualadel ning loodusväärtuslikel maastike ja kooslustega aladel on oluliseks kriteeriumiks loodussäästlik majandamine, mistõttu on soovituslikud arendussuunad puhkemajanduslik teenindus, toitlustamine, iluteenus (nt juuksurialong vms) ja majutusteenus.

Looduslikule keskkonnale võib tootmiskaade kavandamine ja arendamine mõjuda negatiivselt, kuna tootmistegevusega kaasneb oht välisõhu, pinna- ja põhjavee ning pinnase saastumiseks. Tootmiskaade arendamisel on lähtutud põhimõttest, et laiendatakse olemasolevaid tootmisalasid ning ei kavandata uusi tootmisalasid piirkondadesse, kus siiani tootmistegevust toimunud ei ole. Olemasolevate tootmiskaade laiendamine on majanduslikult otstarbekam, kuna tootmiseks vajalik infrastruktuur on aladel juba olemas. Eraldiseisva tootmis- ja laohoone ehitamine, kui see ei ole vajalik põllu- ja metsamajandusmaa kasutamiseks, on üldjuhul keelatud. Eelnimetatud põhimõttest lähtumine mõjub soodsamalt ka looduskeskkonnale, kuna ümbritsev keskkond on tootmistegevusest juba mõjutatud ning kaasnevad mõjud ei ole nii ulatuslikud kui nn puhtasse keskkonda tootmiskoode rajamisel.

5.4 Teede ja tehnilise infrastruktuuri kavandamine ja selle mõju

Käesoleva planeeringuga mõeldakse teemaa all maanteed, puiesteed, tänavat või muud liikluseks kavandatud rajatist koos seda moodustavate sõidu- ja kõnniteede, teepeenarde ja haljas- või muude eraldusribadega. Tehnoehitiste maana reserveeritakse inimese elu- ja tootmistegevust toetava tehnilise infrastruktuuri hoonete ja rajatiste juurde kuuluvat maad. Siia kuuluvad sideteenust pakkuvad, energiat tootvad ja jaotavad, puhast vett tootvad ja jaotavad ning reoveepuhastusega tegelevad ettevõtted.

Teede ja tehnilise infrastruktuuri arendamine on üldiselt positiivse mõjuga, sest antud valdkonna arendamine täidab kõrgemalseisvates arengudokumentides toodud arengueesmärged: nt. Üleriigilises planeeringus Eesti 2010 toodud ühendusteede paranemisest tulenevat liikumisvõimaluste ja ühenduse kiiruste paranemist, maakonnaplaneeringus rõhutatud hea elu- ja tööpaiga ning turismipiirkonna teadvustamine. Tehniliste infrastruktuuride ja teede arendamisel on oluline strateegiline positiivne mõju kvaliteetse elukeskkonna ja ettevõtluskeskkonna loomisele; avalikele ja erateenustele ning töökohtadele ligipääsetavuse suurendamisele.

Üldplaneeringuga kavandatakse **teemaa** juhtfunktsiooniga maa Kärsa külas perspektiivse juurdepääsuteena kavandatavale puhkekohtale ja Ibaste külas kavandatavale elamualale Ahja jõe ääres. Seeläbi parandatakse juurdepääsu arendatavale alale. Käesoleva planeeringuga täiendavalt liiklust korraldava ja teenindava ehitise maad ei kavandata, kuna Ahja alevikus on parkimiskohti piisavalt. Puhkealade väljaarendamisel tagatakse parkimiskohtade olemasolu puhkeala sees vastavalt kehtivatele parkimismõeldustele ja puhkeala prognoositavale kasutusaktiivsusele. Heade parkimisvõimaluste kättesaadavus (eelkõige aleviku südames ja atraktiivsetes puhkekohtades) soodustab läbisõitjate peatumist piirkonnas, mis omakorda on positiivse mõjuga kohalikule ettevõtlusele. Kaugemalt tulnud turistide paremaks teenindamiseks võib parkla kõrval paigutada kaarte ja infotahvleid, mis tutvustavad piirkonda ja ümbruskonna vaatamisväärsusi.

Keskkonnasõbraliku ja loodussäästliku liikumisviisi soodustamiseks ning liiklusohutuse tagamiseks kavandatakse üldplaneeringuga **kergliiklusteid** Ahja alevikus Tartu-Räpina-Värskas maantee ja Ahja-Vastse-Kuuste maantee äärde ning aleviku siseste väiksemate

tänavate äärde. Kergliiklusteede rajamine aitab vähendada autoliiklust ja sellega kaasnevat liiklusohtu ning aitab kaasa tervislike eluviiside harrastamisele. Seega omab kergliiklusteede kavandamine positiivset mõju nii looduskeskkonnale kui ka inimeste tervisele ja elukeskkonna kvaliteedile. Hajaasustuses kergliiklusteede eraldi väljaehitamine riigi või kohaliku maantee äärde ei ole Ahja vallas vajalik ja otstarbekas, kuna asustus on hõre ning liiklussagedus väike.

Teenustele ligipääsetavuse parandamiseks ning valla ja oluliste tõmbekeskuste vahelise ühenduse parandamiseks näeb üldplaneering pikemas perspektiivis ette vajadust viia valda läbivad riigimaanteed **tolmuvaba katte** alla. Teede arendamine ja renoveerimine on positiivse mõjuga, kuna parandab valla erinevate osade omavahelist ühendatust, ühendust suuremate tõmbekeskustega ning suurendab liiklemise turvalisust. Teemaa ja olemasoleva teedevõrgu arendamisel väärtuslikul maastikul ei tohi väljakujunenud teedevõrguga teid õgvendada ja laiendada. Seeläbi tagatakse väljakujunenud maastikuilme säilimine. Vaadete avatuse tagamiseks ning korrastatud üldmulje säilitamiseks tuleb teeservi perioodiliselt hooldada.

Üldplaneeringuga kavandatakse ka **tehnoehitiste maad** Ahja alevikus reovee kogumiseks ja puhastamiseks. Tehnilise infrastruktuuri arendamine võimaldab terviklike ühiste lahenduse tõttu tõhusamat keskkonnakaitset kui üksikute lahenduse puhul ning on seetõttu positiivse mõjuga. Ühiskanalisatsiooni väljaehitamine ja renoveerimine ning kogumiskaevude lekkekindlus tagab põhja- ja pinnavee ning pinnase saastumise vältimise reoveest tingitud saasteainetega. Oluline on tagada tehniliste võrkude ja rajatiste toimimine ning vastavus nõuetele ning arengukavade järk-järguline elluviimine.

5.5 Sotsiaalse infrastruktuuri arendamine ja selle mõju

Sotsiaalse infrastruktuuri arendamine hõlmab arendamist erinevates valdkondades: üldkasutatavad hooned, puhkealad ja kergliiklusteed, ühendused ja transport. Käesolevas peatükis on sotsiaalse infrastruktuuri all käsitletud eelkõige neid kavandatavaid tegevusi, mis on suunatud kohalike elanike elukeskkonna parandamisele. Kuna puhke- ja virgestusmaade, kergliiklusteede ja üldiselt teede arendamisega kaasnevaid mõjusid on eelpool juba hinnatud, käsitleb järgnev peatükk üldkasutatavate hoonete maa arendamise mõjusid.

Üldkasutatava hoone maa all mõeldakse käesolevas planeeringus tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeesutuste maad, teadus-, haridus- ja lasteasutuste maad, spordihoonete-, kultuuri ja kogunemisasutuste maad ning sakraal- ja tavandihoone maad. Avalike teenuste kättesaadavuse tagamiseks säilivad kõik olemasolevad üldkasutatava hoone maad. Üldplaneeringuga kavandatakse täiendavalt üldkasutatava hoone maad Akste külas, eesmärgiga soodustada kogukonnakeskuse teket ja ühistegevust külakeskuses. Ühtlasi lubatakse kõikidele olemasolevatele ja kavandatavatele elamumaadele üldkasutatavate hoonete maa kõrvalfunktsioon kuni 25% ulatuses. Seeläbi soodustakse avaliku teenuse arengut ja kättesaadavust valla erinevates piirkondades. Elamualadele võib rajada ruumid külaseltside, -seltsingute jms tegevuseks.

Avalikult kasutatavate hoonete ja rajatiste säilimise ja arendamise mõju vallas on positiivne, kuna võimaldab erinevate teenuste kättesaadavust ning arvestab erinevate vanusrühmade huvide ja vajadustega. Strateegiliselt on oluline kohaliku elu edendamine ka valla äärealadel, mitte vaid alevikus. Üldkasutatava maa arendamine ja kasutamine aitab tugevdada „kohatunnet“ ja kohalikku identiteeti. Samuti aitab see luua võrdväärseid elamistingimused ning tugevdavad kohalikke keskusi teenuste/rajatiste kvaliteedi paranemise ja mitmekülgsemaks muutumise läbi. Eelkõige paranevad seeläbi kohalike elanike vaba aja veetmise võimalused.

Üldplaneeringuga seatud tingimused turvariskide ennetamiseks ja maandamiseks üldkasutatavate hoonete maadel ning alade kasutamise võimaldamine ka puhkealadena, soodustavad alade kasutamist ning on nii sotsiaalsele kui looduslikule keskkonnale positiivse mõjuga. Aladele ligipääsu parandamiseks tuleks ette näha juurdepääsu võimaldavad kergliiklusteed. Täpsemad maakasutus- ja ehitustingimused alade arendamiseks määratakse detailplaneeringuga selle koostamise kohustuse korral või projekteerimistingimustega.

Sotsiaalse infrastruktuuri arendamise mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale on positiivne, kuna paraneb inimeste elukeskkond. Olulist mõju looduskeskkonnale sotsiaalse infrastruktuuri arendamisega ei kaasne.

6. Üldplaneeringuga kaasnevad keskkonnamõjud teemade lõikes

6.1 Kaitsealused objektid

Ahja vallas asub kaitsealune Ahja mõisa park, üksikobjekt Mänd Akste pettai, kaitsealused allikad Kosova ja Mõtsküla külades, väariselupaigad Kosova, Ibaste ja Akste külas ja Ahja alevikus ja Akste kollase kiviriku püsielupaik. Lisaks leidub vallas mitmeid kaitsealuste liikide kasvukohti ja elupaiku. Vastse-Kuuste valla territooriumil paiknevad Akste looduskaitseala ja Valgesoo maastikukaitseala piirnevad osaliselt Ahja valla territooriumiga.

Ahja vallas paiknevad ka mitmed muinsuskaitsealused ajaloo- ja arhitektuurimälestised, mis on kantud kinnismälestiste nimekirja ja ära toodud üldplaneeringu seletuskirja lisan. Vastavalt *Muinsuskaitseadusele* on kinnismälestiste kaitsevööndi laius 50 m mälestise väliskontuurist või piirist arvates, kui mälestiseks tunnistatud õigusaktis ei ole sätestatud teisiti. Mälestisi ümbritseva kaitsevööndi mõte on tagada mälestiste säilimine ajalooliselt väljakujunenud maastikustruktuuris ja mälestist väärivas keskkonnas. Tegevused kinnismälestiste kaitsevööndis tuleb kooskõlastada muinsuskaitseametiga. Üldplaneeringuga ei ole tegevusi mälestiste kaitsevööndis kavandatud.

Planeeringulahenduse väljatöötamise käigus on kaitsealuste objektidega arvestatud ning olulisi maakasutuse muudatusi kaitsealade, -objektide ja mälestiste läheduses üldplaneeringuga ette nähtud ei ole, seega **planeeringulahenduse elluviimine ei too kaasa olulisi negatiivseid keskkonnamõjusid kaitsealustele loodus- ja muinsuskaitse objektidele.**

6.2 Haljastus, rohevõrk ja väärtuslikud maastikud

Lisaks tehnilisele infrastruktuurile on inimese täisväärtuslikuks eluks vajalik ka roheline infrastruktuur (rohe- ja haljasalad, pargid jne). Rohelise infrastruktuuri põhieesmärgiks on ühelt poolt säilitada bioloogilist mitmekesisust ning teiselt poolt tekitada inimestes huvi tervislike eluviiside, looduses liikumise ja puhkamise vastu rajades rohealadele kergliiklus- ja jalgteid.

Valla üldplaneeringu ülesanne on muuhulgas maa- ja veealade üldiste kasutamise- ja ehitustingimuste kehtestamine ning väärtuslike maastike ja looduskoosluste säilimise tagamine ning kasutustingimuste määramine. Seega tuleb üldplaneeringuga ära määrata arendatavad piirkonnad selliselt, et olemasoleva rohevõrgustiku funktsioon säiliks.

Nii maakondlikul kui ka valla üldplaneeringu tasandil on rohevõrgustiku planeerimisel oluline kujundada looduslike alade nii ökoloogilisest, loodus- ja keskkonnakaitsest kui ka sotsiaalsest aspektist põhjendatuim ruumiline struktuur, pehmendada inimtekkelisi mõjusid ning tagada inimesele elutähtsad keskkonda kujundavad protsessid (põhja- ja pinnavee teke, õhu puhastumine, keemiliste elementide looduslikud ringed jne). Haljasalade ja parkmetsade olemasolu on oluline piirkonna rohelise üldilme säilitamiseks.

Kaitsehaljastuse funktsiooniga alasid tootmismaa ümber üldplaneeringuga kavandatud ei ole.

Suur osa Ahja vallast kuulub Põlva maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” määratud rohevõrgustiku alade hulka.

Üldplaneeringu käigus on rohevõrgustiku piire täpsustatud, võttes arvesse loomade liikumisteed ja roheline võrgustiku sidusust. Rohelise võrgustiku sidusust on tugevdatud metsaribade abil. Rohevõrgustiku alale üldplaneeringuga arendustegevust ettenähtud ei ole (uute asustusala ning tööstuslike ja tootmisobjektide rajamine tugialadele on keelatud, looduslike alade osatähtsus ei tohi langeda alla 90%). Eluaseme rajamine on lubatud vähemalt 1 ha suurusele katastriüksusele. Üldplaneeringu realiseerudes rohevõrgustiku funktsioon säilib.

Rohevõrgustiku konfliktaladeks on suure liikluskoormusega Tartu-Räpina-Värska maanteed. Autode liikumine suure liikluskoormusega teedel takistab roheline võrgustiku pidevuse säilimist ja üldist toimimist. Eriti probleemsed on teelõigud Ahja aleviku ja valla põhjapiiril, kus on loomade ülekäiguteed. Antud alad on konfliktalad rohevõrgustiku toimimisel, mistõttu tuleb loomade liikumistee ristumisel nimetatud maanteelõikudega paigaldada teedele ohumärk „Metsloomad“ või vähendada lubatud piirkiirust. Antud meetmete rakendamine aitab tagada metsloomade ohutu teeületuse nii loomade endi, kui ka inimeste jaoks.

Üldplaneeringu lahenduse väljatöötamisel on arvestatud Ahja valda jääva maakondliku, võimaliku riikliku tähtsusega väärtusliku Kiidjärve-Kärsa maastikuga.

Põlva maakonna väärtuslikud maastikud on määratletud maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ lähtudes kultuurilis-ajaloolisest, rekreatiivsest, esteetilisest, looduslikust ja identiteediväärtusest, ehk eelkõige kultuurimaastiku vaatevinklist. Üldplaneeringuga väärtusliku maastiku piire ei muudeta; seatakse kaitse- ja kasutustingimused (sh on minimaalseks katastriüksuse suuruseks, kuhu võib rajada üksiku eluasemekoha, üldjuhul 2 hektarit). Seega avaldab üldplaneeringu elluviimine väärtuslikule maastikule pigem positiivset mõju.

6.3 Maavarad

Ahja vallas asub Maaameti maardlate kaardirakenduse alusel Keskkonnaregistri maardlate nimistusse kantud Ahja (Ahja-Lutsu, Vanamõisa) kohaliku tähtsusega turbamaardla (osaliselt Ahja valla territooriumil) (pindala on kokku 1166 ha) ja kohaliku tähtsusega Kärsa savimaardla (pindala 5,6 ha). Kehtivaid maavara kaevandamise lube Ahja valla territooriumile väljastatud ei ole.

Üldplaneeringuga mäetööstusmaa juhtfunktsiooniga maid kavandatud ei ole. Kaevandamissoovi tekkimisel tuleb mäetööstusmaa arendamisel lähtuda *Maapõueseadusega* määratletust. Maavara kaevandamine on võimalik aladel, kus maavaravarud on uuritud piisava põhjalikkusega ning maardla varud on registreeritud aktiivse tarbevaruna. Passiivseid varusid ja reservvarusid tuleb enne kaevandama asumist täiendavalt uurida, et hinnata kaevandamise võimalikkust. Loa maavara kaevandamiseks väljastab keskkonnaamet. Juhul, kui võib eeldada, et maavara kaevandamine, geoloogiline uuring, üldgeoloogiline uurimistöö või maavaravaru kaevandamise lõpetamine võib põhjustada olulist keskkonnamõju, on tulenevalt *Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse* § 6 lõike 2 punkti 2 alusel otsustajal õigus algatada keskkonnamõju hindamise protsess. Selle protsessi vältel hinnatakse keskkonnale kaasneva võivaid olulisi mõjusid ning töötatakse välja leevendavad meetmed.

Peale varude ammendumist on arendajal, tulenevalt *Maapõueseadusest* kohustus maavaravaru kaevandamisega rikutud maa-ala korrastada. Kaevandamisega rikutud maa tuleb korrastada nõuetekohase projekti alusel. Kaevandamisega rikutud maa korrastamisel tuleb tagada, et kaevandamisala põhjavee režiim vastaks maa kasutamise sihtotstarbele, korrastatud ala sobiks ümbritsevasse maastikku, ala reljeef ja

pinnavormid oleksid võimalikult looduslähedased ning ala ei kujutaks oma iseärasustest tulenevalt ohtu seal liikuvatele inimestele. Maavaravaru kaevandamisega rikutud maa tuleb korrastada enne kaevandamisloa kehtivuse lõppemist. Rekultiveeritava maa kasutamise otstarve määratakse maavara kaevandamise loaga. Üldjuhul korrastatakse alad metsa- ja rohumaaks või tulenevalt kaevandamise ja maa-ala iseloomust ka veekoguks.

6.4 Välisõhk

Üldplaneeringu koostamise ajal on välisõhu seisund Ahja valla territooriumil üldiselt hea. Tööstussektorist ja transpordist tingitud olulist õhusaastet vallas ei esine. Osaliselt võib õhukvaliteet olla halvem Tartu-Räpina-Värska maantee ääres paiknevatel elamualadel tulenevalt liiklussagedusest antud teel. Kuna liiklussagedus teelõigul on suhteliselt madal (1600-1800 autot ööpäevas), ei saa transpordiga kaasnevaid mõjusid välisõhu kvaliteedile lugeda oluliseks. Põllumajandusettevõtteid, mis välisõhku saasteaineid ja ebameeldivat haisu levitaks, vallas samuti pole. Ahja aleviku välisõhu kvaliteedi säilitamiseks on üldplaneeringuga seatud tingimus, et loomapidamishoonete rajamine ja loomade pidamine alevikus ei ole lubatud. Seeläbi tagatakse elanikele kvaliteetse elukeskkonna säilimine.

6.5 Veemajandus

Põhjavesi

Põhjavesi on maakoos sisalduv vaba vesi, mis liigub gravitatsioonijõu ja rõhu vähenemise suunas läbi kivimipooride ja -lõhede ning võib koguneda kaevudesse ja imbuda pinnaveekogudesse. Suhteliselt paremini lasevad vett läbi karstunud ja lõhelised lubjakivid, poorsed liivakivid ja liivakas-kruusakad setted. Need moodustavad maapõues vettandvaid kihte. Savikad kivimid on suure filtratsioonitakistusega ning moodustavad seetõttu vettpidavaid eralduskihte, mis isoleerivad veejuhte üksteisest.

Põhjavee kaitstus sõltub lisaks põhjaveekihti katva pinnasekihi litoloogilisele koostisele ka selle paksusest ja filtratsiooniomadustest. Valdavalt on põhjavesi Ahja vallas suhteliselt või keskmiselt kaitstud, st reostusohu on madal või keskmine (vt Joonis 2 ptk 3.2 *Looduskeskkond*). Moreenikihi paksus ulatub valla erinevates piirkondades kuni 50 meetrini ja savi paksus kuni 10 meetrini.

Üldplaneeringuga kavandatakse olemasolevate vee- ja kanalisatsiooni süsteemide rekonstrueerimine ja laiendamine ning tehnoehitise maa reovee kogumiseks ja puhastamiseks. Kuna käesoleval ajal ühisveevärgi puurkaevu vesi ei vasta joogiveekvaliteedi nõuetele kõrgema raua ja mangaani sisalduse tõttu, on plaanitud rajada uus veehaare Ahja aleviku olemasoleva puurkaevu kinnistule eesmärgil tagada joogivee vastavus kehtestatud nõuetele.

Ühtlasi kehtestatakse nõue põllumajanduslike tootmiskaude arendamisel täita veekaitse nõudeid (kehtestatud Vabariigi Valitsuse 28.augusti 2001.a määrusega nr 288). Reoveekogumisalal tuleb elamud ühendada ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga. Nimetatud tegevused mõjuvad põhjavee kvaliteedile positiivselt.

Veekogud

Ahja valda läbivad mitmed jõed, ojad ja peakraavid. Suuremad neist on Ahja jõgi, Lutsu jõgi, Lootvina, Laanevere ja Laanevere-Ahja peakraavid ning Kaarli, Kosuva, Kuriku ja Akste ojad. Ahja jõgi on Valgupera oja suudmest Tartu-Räpina-Värska maantee sillani

elupaik. Seisuveekogudest paiknevad Ahja alevikus Ahja tiigid ja Ahja Keskmine järv, mille seisund üldplaneeringu koostamise ajal on suhteliselt halb (saasteainete rohkusest tingitud eutrofeerumine) ning Mustakurmu külas Erne paisjärv.

Veekogude seisundit võivad mõjutada elamutest ja tootmisaladelt tuleneva puhastamata heitvee suunamine veekogudesse, tootmisaladelt tulenevate saasteainete sattumine pinnasesse ja sealt edasi veekogudesse ning veekogude äärde kavandatud supluskohtade aktiivne kasutus.

Ahja vallas on **tootmismaade** arendamisel lähtunud põhimõttest, et täiendavad tootmismaad kavandatakse olemasolevate tootmismaade laiendusena. Kärsa külas on tootmismaa kavandatud piki Kuriku oja, osaliselt veekogu piiranguvööndis. Tootmisala arendamine antud piirkonda võib keskkonnanõuete mittetäitmisel ohustada Kuriku oja ja sh Ahja jõe kvaliteeti. Seetõttu tuleb tootmisettevõtete rajamisel ja hilisemas tegevuses pöörata erilist tähelepanu looduskeskkonna kaitseks kehtestatud nõudetele, mis välistavad saasteainete ja puhastamata heitvee sattumise pinnasesse või veekogudesse. Ühtlasi on vee erikasutusluba omavad ettevõtted kohustatud teostama seiret vastavalt loas ettenähtud nõuetele (ammutatud põhjavee kogus, heitvee kogus ja kvaliteet jms). Seeläbi omab keskkonnaamet ülevaadet ettevõtete tegevusega kaasneva reostusohu üle ning reostuse tuvastamisel saab tarvitusele võtta vastavad meetmed. Siiski on soovitatav antud alale kavandada tootmistegevus, mis looduskeskkonnale olulisi negatiivseid mõjusid kaasa ei too.

Elamute reoveest tuleneva reostusohu vältimiseks on üldplaneeringuga seatud nõuded, mis takistavad puhastamata reovee sattumist pinnasesse ja veekogudesse. Suur osa Ahja alevikust ja osaliselt selle ümbrus on üldplaneeringuga määratud reovee kogumisalaks, kus kohalik omavalitsus peab tagama kanalisatsiooni olemasolu reovee suunamiseks reoveepuhastisse ja heitvee juhtimiseks suublasse. Keskkonnakaitse eesmärgil, sh põhja- ja pinnavee, veekogude ja pinnase kaitseks on reovee kogumisaladel, kus on väljaehitatud kanalisatsioon, reovee pinnasesse immutamine keelatud. Kanalisatsiooni puudumisel peavad reovee kogumiseks olema kogumiskaevud. Kogumiskaevud peavad olema lekkekindlad ning nendesse kogutud vesi tuleb transportida reoveepuhastisse. Reovett põldudele transportida ei ole lubatud. Üldplaneeringuga määratud nõuete täitmisel ei kaasne elamutest tuleneva reovee käitlemisega negatiivseid mõjusid valla veekogudele.

Üldplaneeringuga kavandatakse avalikult kasutatavad **supluskohad** Ahja tiikide ja Akste järve. Supluskohtade kasutamine võib kaasa tuua kaldaala pinnase tallamise ja kallaste prahistamise. Ujumiskohtades puhtuse ja korra tagamiseks on seatud üldplaneeringuga nõue elementaarsete tervisekaitse-nõuete täitmiseks – peavad olema paigaldatud prügikastid ja välikäimlad. Ujumiskohtade nõuetekohasel kasutamisel ei kaasne eeldatavalt olulist negatiivset mõju veekogude seisundile.

6.6 Jäätmemajandus ja jäätmetekke võimalused

Jäätmete kogumise, hoidmise, veo, taaskasutamise ja kõrvaldamise korra Ahja vallas sätestab valla **jäätmehoolduseeskiri** (kinnitatud Ahja Vallavolikogu 18.01.2005.a määrusega nr 1, muudetud 28.11.2007.a määrusega nr 19). Jäätmete nõuetekohase käitlemise eest vastutab jäätmevaldaja. Iga tegevuse juures tuleb jäätmetekitajal rakendada kõiki sobivaid jäätmetekke vältimise võimalusi ning kanda hoolt, et tekkivad jäätmed ei põhjustaks ülemäärast ohtu tervisele, varale ega keskkonnale. Tekkinud jäätmeid tuleb taaskasutada, kui see on tehnoloogiliselt võimalik ja ei ole üleliia kulukas. Jäätmed, mida ei saa kohapeal taaskasutada, tuleb paigutada selle jäätmeliigi kogumiseks ettenähtud mahutitesse.

Ohtlike jäätmete kogumispunkt asub Ahja tankla juures, segapakendikonteinerid paiknevad erinevates kohtades üle valla, suuregabariidiliste jäätmete kogumiseks korraldab vallavalitsus kaks korda aastas võimaluse jäätmete üleandmiseks. Ladestatavate biolagunevad jäätmete hulga vähendamiseks on tarvis biolagunevaid jäätmekäitluse teistest eraldi koguda ning tagada nende bioloogiline ringlussevõtt (kompostida). Kompostida tuleb oma kinnistul. Ahja valla üldplaneeringuga kavandatakse jäätmekäitluse maa Ahja alevikku eesmärgiga rajada **jäätmepunkt**. Jäätmepunkt kogutakse eraldi taaskasutatavad jäätmekäitlused.

Jäätmete ladestamist Ahja valla territooriumil ei toimu. Prügilaregistri andmetel on Kärsa külas asunud Akste prügila (kood 115601, asub Tuuma kinnistust kirde-suunas), mis on nõuetele vastavalt suletud. Kogu Kagu- ja Lõuna-Eesti jäätmete ladestamiseks ei ole veel üldplaneeringu koostamise ajaks edasist lahendust leitud, nõuetele vastavat jäätmekäitluskeskust antud piirkonnas ei ole. Põlvamaa, sh Ahja valla, jäätmete ladestamine toimub Pärnu-, Järva- või Jõgevamaa prügilasse.

Üldplaneeringuga kavandatakse täiendavat elamumaad (Ahja aleviku läheduses ning Ibaste külas) ning tootmiskaad (Ahja alevikus ja lähialal), **mis kaudselt suurendab ka jäätmetekke võimalusi**. Tekkivate jäätmete ära vedu tuleb siduda olemasolevate regulatsioonidega (organiseeritud ära vedu). Üldplaneeringu järgi jääb Ahja vald valdavalt hajaasustusega piirkonnaks. Valla keskus Ahja aleviku näol asetseb valla keskosas ning suuremate teede ristumiskohas, mistõttu on otstarbekas jäätmepunkt kavandada alevikku.

6.7 Inimese tervis, vara ja heaolu

Üldplaneeringu elluviimisega kaasnevat mõju inimese tervisele on hinnatud jooksvalt peamiste keskkonnaprobleemide ja riskikomponentide kaupa. Üldplaneeringu elluviimisega kaasneb kaudne positiivne mõju läbi roheliste puhke- ja virgestusalade määratlemise ja kasutustingimuste seadmise, samuti tervislikku eluviisi ning aktiivset puhkust soodustavate kergliiklusteede kavandamise.

Üldplaneering ei avalda otseselt mõju inimese varale. Üldplaneeringuga määratletakse täpsemalt valla perspektiivne maakasutus, eesmärgiga tagada valla tasakaalustatud areng. Üldplaneeringuga ei muudeta maa sihtotstarvet, seega ei vähendata ega suurendata kinnistute väärtust koheselt. Üldplaneeringuga kaasneb tõenäoliselt kaudne pikaajaline positiivne mõju valla aleviku ja külade hoonestuse väärtusele kinnisvarana, kuna üldplaneering loob eeldused valla arenguks kvaliteetse elukeskkonnana.

Üldplaneeringu elluviimine võib inimese heaolule avaldada kaudset mõju, luues eeldused inimese vajadustele vastava ruumi kujundamisele. **Valdkonnad, mis võivad mõjutada inimese heaolu:**

- vaba aja veetmise ja vabas õhus viibimise võimalused. Ahja valla üldplaneeringus säilitatakse olemasolevad rohestruktuurid, parandatakse nende ligipääsetavust ja kasutusmugavust ning reserveeritakse maad täiendavate vaba aja veetmist võimaldavate sihtkohtade loomiseks (kergliiklusteed, matkarajad, puhkealad, virgestusalad).
- teenuste kättesaadavus. Üldplaneeringuga kavandatakse perspektiivset ärimaad, mis laiendab kaubandusteenuste pakkumise võimalusi. Ühiskondlike hoonete maa kavandamine võimaldab laiendada avalike teenuste pakkumist.
- mitmekesisem elukeskkond. Üldplaneering loob läbi ärimaa reserveerimise paremad eeldused töökohtade ning teenuste arendamiseks vallas, vähendades seeläbi vajadust pendelrändeks Tartu ja Põlvaga ning transpordile kuluvaid

ressursse. Puhke- ja virgestusmaade kavandamine parandab vaba aja veetmise võimalusi.

7. Mõjude omavahelised seosed ja kumulatiivsus

Mõju hindamisel pöörati tähelepanu ka mõju erinevale avaldumisviisile – kumulatiivsusele, sünergilisusele ja ajalisele dimensioonile. Kuna tegemist on strateegilise maakasutust suunava arengudokumendi mõjude hindamisega, on KSH töögrupp seisukohal, et mõjude avaldumine toimub kaudselt ja pikaajaliselt. Üldplaneering on alusdokument, millest lähtuvalt koostatakse maakasutuses reaalseid muudatusi kavandavad detailplaneeringud ja arendusprojektid. Seetõttu ei saa öelda, et üldplaneeringus kavandatu omab otsest mõju looduslikule ja inimkeskkonnale.

Üldplaneeringuga kavandavate tegevuste mõjudel on omavahelised seosed ning tegevuste mõjud on kumulatiivsed. Mõjude omavahelised seoseid on välja toodud kavandavate tegevuste mõjude hindamise juures, kus ühel kavandataval tegevusel on mõju teistele tegevustele/valdkondadele. Kokkuvõtvalt saab kumulatiivsed mõjud esitada järgmiselt:

- Mõju sotsiaalsele elukeskkonnale ja heaolule: planeeringulahenduse põhialuseks on elanikkonna sotsiaalse heaolu tõstmine ning võimalikult kvaliteetse elukeskkonna pakkumine. Planeeringuga kavandatavatel erinevate valdkondade tegevustel on leevendusmeetmete ja maakasutustingimuste järgimisel kumulatiivselt positiivne mõju. Elukeskkonna kvaliteeti mõjutavad väga paljud erinevad aspektid: teenuste ja töökohtade kättesaadavus, puhkealadele ligipääsetavus ja elukeskkonna roheline ning keskkonna puhtus, liiklemise turvalisus jms. Erinevate valdkondade planeerimise juures on seetõttu pidevalt arvestatud teiste valdkondade arengu- ja ruumivajadusega, mistõttu on väljatöötatud planeeringulahenduse lahendused üksteist vastastikku toetavad ning koosmõjus tõstavad elanike elukvaliteeti;
- Mõju tervisele: kavandatavatel tegevustel on väljatöötatud maakasutuspõhimõtete ja –tingimuste läbi kumulatiivselt positiivne mõju inimese tervisele, nt. läbi kergliiklusteede ja puhkealade reserveerimise, mis soodustavad vaba aja veetmist vabas õhus; kergliiklusteede arendamine soodustab keskkonnasäästlikumate (õhureostust vähendavate) liikumisviiside kasutamist. Planeeritavate tootmisalade puhul on arvestatud, et arendustegevus ei mõjutaks negatiivselt otseselt inimeste tervist ega ka kaudselt läbi elukeskkonna reostamise – seetõttu on tootmisalad kavandatud olemaolevate tootmisalade laiendusena, mitte nõ puhtasse keskkonda;
- Mõju looduskeskkonnale: planeeringu koostamisel on pidevalt arvestatud, et ei esineks olulist negatiivset keskkonnamõju looduskeskkonnale, eelkõige kõrge loodusväärtusega objektidele/aladele. Erinevate valdkondade lõikes on oluliseks kaalutluse aluseks olnud looduskeskkonnale avalduvate negatiivsete mõjude leevendamine ja positiivsete suurendamine;
- Mõju kultuurilis-ajaloolisele keskkonnale: planeeringulahendus toetab kõrge kultuurilise ja ajaloolise väärtusega alade väärtustamist ja säilimist;
- Mõju majanduslikule keskkonnale: erinevate majanduslike otstarbega maade arendamine (tootmiseks, teeninduseks, turismiks) ning seda toetava infrastruktuuri ning teede arendamisel on majanduslikule keskkonnale kumulatiivselt positiivne mõju. Majanduskeskkonnale on positiivne mõju ka elamumaade arendamisel, mis soodustab valda elama- ja tööleasumist.

8. Leevendusmeetmed ja seire

Mõjude leevendamise eesmärk on vältida või vähendada võimalikku negatiivset mõju keskkonnale (inimkeskkonnale ja looduslikule keskkonnale). Leevendusmeetmete väljatöötamine on toimunud kogu protsessi vältel maakasutuspõhimõtete ja -tingimuste väljatöötamisega, mida käsitletakse leevendusmeetmetena. Sobivaim leevendusmeede peaks olema majanduslikult teostatav ning parim võimalikest meetmetest. Sobiva leevendusmeetme valimine ei ole piisav, et tagada soovitud tulemust. Kindlustamiseks meetmete korrektset rakendamist on lisaks targale planeerimisele vajalik nii järelvalve kui ka koostöö.

Planeeringulahenduse elluviimise käigus on oluline järgida üldplaneeringuga sätestatud, seada konkreetsed ja tasakaalustatud arengut tagavad tingimused projekteerimistingimuste väljastamisel ja detailplaneeringute lähteülesannete koostamisel. Uute hoonete ehitamisel ja planeerimisel tuleb tagada nende keskkonnanõuetele vastavus (reoveepuhastus, küte, liikluslahendus vms). Tööstusliku iseloomuga tootmise arendamisel ja intensiivse liiklusega teelõikudega külgnevatel aladel tuleb ette näha roheliste puhvertsoonide rajamine/säilitamine, et leevendada tootmisest ja transpordist tulenevate võimalike negatiivsete mõjude kandumist elamu- ja ühiskondlike hoonete aladele ning puhkealadele.

Planeeringuga kavandatud tegevuste reaalse keskkonnamõju hindamiseks on vajalik perioodiliselt läbi viia keskkonnakomponentide kvaliteedi seire. Seiremeetmete rakendamiseks vajalike kulutuste vähendamiseks on otstarbekas rakendatavad seireprogrammid siduda juba toimiva riikliku seireprogrammiga. Kogutud seireandmed tuleb perioodiliselt koondada ning võrrelda neid varem kogutud andmetega. Kui seireandmete analüüsil ilmneb mõne keskkonnakomponendi kvaliteedi oluline halvenemine võrreldes eelnevate perioodidega, tuleb teostada täiendav kontroll ning rakendada meetmeid negatiivse mõju vältimiseks või leevendamiseks.

Looduskeskkonnakomponentide kvaliteedi hindamiseks on oluline läbi viia põhjavee-, õhu- ja pinnasekvaliteedi regulaarne seire. Ühisveevärgiks kasutatavate puurkaevude vee kvaliteedi seiret teostavad vee erikasutusluba omavad ettevõtted, välisõhku paisatavate emissioonide seiret teostavad välisõhu saasteluba või kompleksluba omavad ettevõtted vastavalt lubades sätestatud nõuetele. Oluline on jälgida olemasolevate rohealade säilimist ning puhkealade arendamist.

Valla üldiste ruumilise arengu suundade kaasajastamiseks on oluline üldplaneeringu igaaastane ülevaatus. Juhul kui arengusuunad on oluliselt muutunud, on vajalik algatada üldplaneeringu muutmise.

Et hinnata valla elanike rahulolu elukeskkonnaga on soovitatav teostada ka elukeskkonna kvaliteedi seiret. Viia läbi küsitlusi ja uuringuid, et teada saada elanike arvamust ja eelistusi valla arengu suhtes ning jälgida elanike juurde- või äravoolu vallast ja muutusi kinnisvara hindades.

9. Kokkuvõte

Käesoleva üldplaneeringu protsessi ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eesmärgiks on kajastada samaaegselt nii planeerimise protsessi kulgemist kui esitada planeerimisprotsessiga tihedalt seotud keskkonnamõju hindamise tulemused. Koostamisel oleva Ahja valla üldplaneeringu elluviimisega ei kaasne olulist keskkonnamõju. Kumulatiivseks mõjuks võib pidada üldplaneeringu elluviimisega kaasnevate mõjutegurite kompleksset toimimist – üldplaneeringu lahenduse elluviimine aitab tervikuna kaasa Ahja valla elukeskkonna kvaliteedi paranemisele.

Üldplaneeringu elluviimisega ei kaasne olulist mõju inimese tervisele. Välja on võimalik tuua tegureid, mis avaldavad kaudset positiivset mõju. Üldplaneeringuga on maakasutuse määratlemisel püütud elamualade paigutamisel hoiduda nende reserveerimisest vahetult müra- ja õhusaasterikaste objektidega külgnevalt. Üldplaneering arvestab valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arenguplaanidega, luues võimalused ühisveevärgi territooriumi laiendamiseks, vähendades seeläbi keskkonnaterviseiga seotud riske.

Üldplaneeringu realiseerudes jäävad alles tänaseks valla territooriumil säilinud looduslikud alad. Üldplaneeringuga rõhutatakse vajadust edaspidises arendustegevuses hoiduda looduskeskkonnale olulise negatiivse mõju tekitamisest. Planeering reserveerib kergliiklusteed, soosides vabas õhus puhkamist ja keskkonnasäästlikku liikumisviisi.

Üldplaneeringuga ei kaasne otsest mõju inimese varale. Üldplaneering näeb ette perspektiivse maakasutuse, muutmata käesoleval hetkel maa sihtotstarvet. Seetõttu ei kaasne üldplaneeringuga mõju inimese varale, reaalne arendustegevus valla territooriumil, millega on võimalik maa sihtotstarvet ja seega turuväärtust muuta, toimub läbi detailplaneeringute.

Üldplaneering ei näe ette olulisel määral maakasutuse muudatusi kaitsealade läheduses, mistõttu ei avalda üldplaneeringu elluviimine kaitsealadele olulist mõju.

Üldplaneeringuga väljatöötatud maakasutuspõhimõtted ja -tingimused on planeeringu täpsusastmest ja eesmärgist tulenevalt peamisteks leevendavateks meetmeteks ruumilise arenguga kaasneda võivate negatiivsete mõjude ärahoidmiseks. Ühtlasi on üldplaneeringu lahenduse perioodiline ülevaatamine, jälgimaks tingimuste täitmist ja asjakohesust, peamiseks seiremeetmeks.

Lisad

- Lisa 1. KSH algatamise otsus
- Lisa 2. KSH programm
- Lisa 3. KSH programmi avaliku arutelu protokoll ja osalejate nimekiri
- Lisa 4. KSH programmi heakskiit Keskkonnaametilt
- Lisa 5. KSH aruande avalikust väljapanekust teatamine
- Lisa 6. KSH aruande avaliku väljapaneku jooksul laekunud seisukohad
- Lisa 7. Üldplaneeringu ja KSH aruande avaliku arutelu osalejate nimekiri
- Lisa 8. Üldplaneeringu ja KSH aruande avaliku arutelu protokoll
- Lisa 9. KSH aruande avaliku väljapaneku jooksul esitatud ettepanekute koondtabel